

דער יוד

(DER JUDE)

ציטיריכט

פֿיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואָך.

פֿערלאג: חברה "אחיאסף".

אבנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן 12.— קראָנען.
האלבֿיאַהריג 6.—
פֿירמעליאַהריג 3.—
דייטשלאַנד 10.— מאַרק.
ארץ ישראל 12.— פֿראַנק.
אנדערע לענדער 15.—
אמעריקא, ענגלאַנד 10.— שילינג.

פרייז פֿון מודעות (אנצייגען):
פֿיר יעדער קליינע שורה פעטיט
20 העללער, 25 פֿפֿעניג, 10 קאפּ.

דער פרייז פֿיר רוססלאַנד:
נאנץ יאהרליך 5.— רובל.
האלב יאהרליך 3.— רובל.
פֿיערטעל יאהרליך 1.50 רובל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין
3 ראטען:

ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2
דען 1טען אויגוסט — 1

ענדערען די אדרעסע קאסט
20 קאפּ.

Krakau, 26 Juli 1900.

נומער 30.

קראקויא, תמוז תר"ס.

ה. תר"ס — וואכענ־קאלענדער (לוח) — 1900			
די טעג פֿון וואָך	חודש	תמוז יולי-ליפיעץ	
		נייער ס. אלט. ס.	יולי יולי
ג'	זונטאג	29	16
ד'	מאנטאג	30	17
ה'	דינסטאג	31	18
ו'	מיטוואך	* 1	19
ז'	דאנערס.	2	20
ח'	פֿרייטאג	3	21
ט'	שבת	4	22
פרשת דברים.			
קורצע פֿערצייכנונגען פֿון דער יודישער געשיכטע.			
טאג	יאהר	געהרגט אין פולנא אויף קרויז־השם בערך 10-000 יודען האָט נחמיה אנגעהויבען בויען די מויער פֿון ירושלים. האָט די אסיפה פֿון דייטשע רבנים מתקן געווען „תקנות שו"ס" פֿערברענט אין ליסאבון אויף קר"ה 8 מענער און 12 פֿרויען האבען אמשטרדעם רבנים מהרים געווען שפינוזה. געהרג'ט אויף קר"ה 250 יודען אין וואלענציא (שפאניען) חרוב געוואָרען דער בית-ראשון. ביח-שני. אין צישטערט געוואָרען די פֿעסטונג „ביתר" זענען יודען ארויסגעטריבען געוואָרען פֿון שפאניען. געקויפֿט די ערד פֿון דער קאלאניע „ראשון לציון"	
ג'ה. ת"ח	ג'ה. ת"ח		
ד'ה. ת"ח	ד'ה. ת"ח		
ה'ה. ת"ח	ה'ה. ת"ח		
ו'ה. ת"ח	ו'ה. ת"ח		
ז'ה. ת"ח	ז'ה. ת"ח		
ח'ה. ת"ח	ח'ה. ת"ח		
ט'ה. ת"ח	ט'ה. ת"ח		
י'ה. ת"ח	י'ה. ת"ח		
יא'ה. ת"ח	יא'ה. ת"ח		

אינהאלט:

- די קולטורפראגע אויף די קאנגרעסען. י. ל.
- דער זשארנאל. דה. נ. סירקין.
- פאליטישע איבערזיכט. י. ל.
- דער 4-טער קאנגרעס. י. ל.
- א בריעף פון ווארשא. ישראל שווערנעמוטה.
- צווישען אונז גערעדט. מ. חיות.
- די יודישע וועלט. ז.
- אלגעמיינע וועלטנייעס. ח.
- שבת. סקיצע. אליעזר דוד ראזענטהאל.
- דער חורבן. מ. פרייד.
- א קלארע תשובה. פֿעלעטאָן. ש. פֿרונג.

צו אבאנירען:

אין וויען:

E. Torczyner, Wien I, Rudolfsplatz 6.

אין קראקא:

Administration „DER JUDE“, Krakau, Gertrudy 19.

אין ווארשא:

Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür II.

דער יוד איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייליכטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאסט אונטער דער נומער: 1920 a Nachtrag VII.

צוקערמאנ'ס

בוכהאנדלונג,
לייבהיבליאטהעק
אונד אנגענטור פיר
צייטונגען אונד א-
נאנסען זיינען פאן
10 יולי איבער-
טראגען אויף גא-
לעווי 7 (אנשטאט
15) אינד פער-
גרעסערט אין אל-
לען אבטהיילונגען.

7

צו אויסשטאמונגען
די בעסטע בעצוגסקוועללע
פיר איינמאלע פון צודאמען צו
דאמען-קינדער - אונד בעסט-
וועשע:
אללערליי טול-ווארען,
שפיטצען, שטיקקעדיינען גאר-
דינען, זייענע פישע, שאלען,
האנדשוהע, זאקען אונד טא-
שען-טיכער.
קאלירטע באטיסמען גלאטע
אין אללען פארבען צו העמדען
אונד בלאזען.
פיינסטע ווארע, מעסיגע
פרייזען.
אם בעקוועהמסטען אונד רע-
עלסטען נור בייא
М. АРКИНЪ
Варшава, Гусья № 6.

I. Б. СЕГАЛЬ

Вильно

Одесса

איז צו בעקאמען: מעדיקאמענטען, פארבען, מעדיצי-
נישע וויינען, פאטענט-מיטעל, פערבאנד-מיטעל,
הירורגישע צרטיקעל, און מינעראל וואסערען אלע זאכען.

אויסער דעם אייגענע אפאטהעקע

וועלכע ליפערט גאלען פרעפעראטען היינ: טינקטורען,
פלאסטער, עקסטראקטען, און אלע מעדיצינישע מיטעל
אין ארגינאל פערפאקונג.

מיר איבערנעהמען אויך

פאלקאמענע איינריכטונגען

פון מאטעריאל און אפאטהעקער ווא-
רענהאנדלונגען

אדרעסע נאמען און שטאדט.

Patent. вЪ АНГЛИИ

Кремъ КАЗИМИ
Метаморфоза
ПРОТИВЪ
ВЕСНУШЕКЪ
Единств. доказа-
тельство подлин-
ности—подпись: *Calimi*
Безъ этой подписи—поддѣлка.
Продается во всѣхъ аптекахъ,
аптек. и парфюм. магазинахъ.
Главн. склады въ Торгов. Домѣ
И. Б. СЕГАЛЬ
въ Вильнѣ и Одессѣ.

דער בעסטער מיטעל געגען זאמער-
שפרינקליך: מאכט פריש און צארט די
הויט פון געזכט.

!! נייעם !!

אפאראט פיר ליי-
דענדע אויף מערדען
אונד פוקדעס, וועל-
כער היילט גרינדליך
אָהנע אפּעראציע.
פרייז מיט איבער-
זענדונג 2 רוב' 50
קאפ'.

D. Moszkowski, Warschau,
Muranow. 16.

לעזט

ביכער אין זשארגאן, לשון קודש
רוש, פאליניש און דייטש אין
צוקערמאנ'ס לייבהיבליאטהעק
גרויסע אויסוואהל—זעהר בילליג!
גאלעווי 7 (פריהער 15)

АПТЕКА АП. КО-
ВАЛЬСКАГО
въ Варшавѣ, Гра-
ничная ул. № 10.

עמפּיעהלט די בעריהמטע מיטלען,
וועלכע זענען ערפּוּרען פון וויר-
רוסטיאן, און אויסגעארבעט אין פאב-
ריק, אונד נעמליך:

בראָסטיקאָן צו פּערשיעדענע
קאָפּפּער און צאָהנשמערצען מיג-
רענען א. ז. וו. א 40; 80; 1,50
און 2,50 ר'; מיט פארטא (פלאקאן
פיר 80 ק) א 2 און 3 ר'. גראנולקעס
צום הוסטען און אַסטמה אר"ג.
א 60 ק'; 2 שאכטעל מיט פארטא
1,50 ר'. פאסטילען צו זגאנא און
מאגענקראנקהייטען א 40 ק', 2
שאכטעל מיט פארטא 1 ר'. פערנער:
סודאָרין געגען אַבבריהען, שוויצען
פון קערפער און שלעכטען שווייס-
גערוד פון די פוס, הענד, פאחוועס
ארג. א 30; 50 און 75 ק'; מיט
פארטא 1 ר' (שאכטעל פיר 75 ק').
קלאוויאל צו אראַבנעהמען מאַ-
זאָלען, בראַדאָווקעס ארג. א 45;
מיט פארטא 1 ר' (פיר פלאש א 45 ק').
קרינאָר, וועלכער פּערהיט פון
ליסנא, נעהמט ארויס שיפּפען,
שטאַרקט די האַר און מאכט זיי
וואַקסען א 1,20 און 2 ר'; מיט
פארטא א 1,50 ר' און 2,25 ר'.
ביסמוטהפּודער, פּערדערבט נישט
די הויט און איז נישט שעדליך צום
קערפער א 20; 30; 50 און 100 ק';
מיט פארטא 1 ר' (שאכט. פיר 50
און 30 ק') און 1,50 ר' (שאכט. פיר
1 ר' און פיר 30 ק') פערנער:
"מאַלטמעל" קארמעלקעס צום הוס-
טען און צום שטאַרקען פון האַניג,
מאָר און קרייטעכער. מיגרענ-
שטיפּטען פון אמת' מענטש און
דאָרום זעהר נוצליכע. פאסטילען
פון חניעווישע וואכערע און פּער-
שיעדענע אנדערע.

בוי זענען רפואה געפונען ווי א
געשוויבונג ווי זי צו בענוצען. בע-
שטעלונגען ווערען געשיקט אָהן
האנדלעך אויף גאנצאָהמע.
סוחרים בעקומען א גרויסען ראַכאַט.

!! נייעם !!

ברוכבענדער עלעקטרא-גאל-
וואנישע היילען גרינדליך נאך
קורצען געברויך, ווי עס איז איבער-
צייגט געווארען, אז נאך 3 מאָנאט-
ליכען טראגען, ווירד דער ברוך
פאללשטענדיג אויסגעהיילט. פרייז
פאן איינער זייטע 6 רובל,
צווייזייט 10 רובל. בויכניגען
פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר
געשוואלענע פיס, אונד פערשיע-
דענע אנדערע כירורגישע ארטיק-
לען — צו בעקומען נור ביים
אפטישען-כירורגישען געשעפט אונ-
טער דער פירמא: אלעקסאנדער,
סענאטארסקא 22 ווארשוי.

אדרעסע:
„АЛЕКСАНДРЪ“
Сенаторская ул. № 22,
Варшава.

דא עס האט זיך געציגט
דאס מען מאכט נאך ריעזע
ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערק-
זאם צו זיין אויף די אָריגינעלע
מיטן סטעמפעל פאן אונזער פירמא.

אפאטהעקע פון אפ. קאוואלסקי

ווארשא גראניצשנא 'שמר' Nr. 10

בעזיצט איין פאָראטה פון פרישע אין דעם 1900-טען יאהר געשיעפטע נאט-
ראלע מינעראל-וואסערען, אויך קינסטליכע, פערפערטיגט אויסשליסליך מיט
דעסטילירטע וואסער, וועלכע איז ריין פון אנשמעקענדע באקטעריען.

דער ייד

צייטשריפט

פֿיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואָך.

פֿערלאג: חברת "אחיאסף".

אבאנאמענטס פרייז יאָהרליך :
אָסטרייך-אונגארן 12.— קראָנען.
האַלבאָהריג 6.—
פֿירטעלאַהריג 3.—
רויטשלאַנד 10.— מאַרק.
אַרץ ישראל 12.— פֿראַנק.
אַנדערע לענדער 15.—
אַמעריקאַ, ענגלאַנד 10.— שילינג.

פרייז פֿון מודעות (אנצייגען):
פֿיר יעדע קליינע שורה פעמיט
20 העלער, 25 פענינג, 10 קאפּ.
Erscheint Donnerstag.

דער פרייז פֿיר רוססלאַנד :
גאַנץ-יאָהרליך 5.— רובל.
האַלב-יאָהרליך 3.— רובל.
פֿירטעל-יאָהרליך 1.50 רובל.

מען קען אויך אויסצאהלען אין
3 ראַטען:

ביים אבאנירען 2 רובל
דען 1 מען אפריל 2
דען 1 מען אויגוסט 1

ענדערען די אדרעסע קאסט
20 קאפּ.

Krakau, 26 Juli, 1900.

נומער 30

קראקויא, אב תר"ס.

צו אונזערע אבאנענטען!

מיר ערלויבען אונז צו דערמאנהען אונזערע געהערטע אבאנענטען,
וועלכע האָבען איינגעצאָהלט נור די ערשטע 2 ראַטעס - 4 רובל, אז

דעם 1-טען אויגוסט ד. ה. מיט נומער 30

ענדיגט זיך זייער אַבאָנעמענט, און מיר בעטען, צו שיקען צייטליך די
3-טע ראַטע - (1 רובל), כדי עס זאָל ניט זיין קיין אויפֿהאַלט אין דער
עקספּעדיציע פֿון די בלעטער.

דעם ערשטען יולי האָט זיך געענדיגט דאָס אַבאָנאמענט פֿון די
אַבאָנענטען, וועלכע האָבען אויסגעשרייען דעם "יוד" פֿון 1-טען יאָנואַר
אויף אַ האַלב יאָהר, און אויך פֿון די וועלכע האָבען איינגעצאָהלט די
ערשטע ראַטע - 2 רובל, פֿאַר דער צייט פֿון 1-טען אפריל ביז ענדע
יאָהר און מיר בעטען אַריינצושיקען באַלד דעם רעסט געלד.

אויף פֿערלאַנג פֿון אונזערע אַבאָנענטען וועלכע
שרייבען אויס "דעם יוד" אויף אַ האַרב יאָהר זענען מיר מודיע אז עס
קענען זיך בענוצען מיט דער זעלטענער געלעגנהייט
הייט צו קויפֿען די פאלקסגעשיכטע פֿון פֿראַנקרעך אין
4 טהייל צום ביליגען פרייז 1 רובל (אַנשטאָט 4 רובל)
אויך די וועלכע אַבאָנירען "דעם יוד" פֿון 1-טען יולי
אויף אַ 1/2 יאָהר.

דער פרייז פֿון "דער פֿאלקסגעשיכטע" פֿאַר אונזערע אַבאָנענטען
1 רובל, מיט פֿאַרשאַ 1,50 ר., געבונדן אין 2 פֿאַסטבענדער 1,60 ר.
מיט פֿאַרשאַ 2,10 ר.

"די פאלקסגעשיכטע" איז צו בעקומען צום ביליגען
פרייז נור נאָך אַ קורצע צייט, היינט ביז דעם 1 טען אויגוסט, און
נאָך דעם טאג וועט זי קאסטען ווי פריהער פֿאַר אלע 4 רובל
אויסער פֿאַרשאַ.

די אדמיניסטראציע.

די קולטורפראגע אויף די קאנגרעסען.

די קולטורפראגע איז ניט אויף דעם ערשטען און ניט אויף דעם
צווייטען קאנגרעס בעהאנדעלט געוואָרען מיט דער טיפֿקייט און ערנסט-
קייט, ווי זי האט עס פֿערדינט, האָטשן די ביידע קאנגרעסען האָבען
פונדעסטוועגען דאָך אַנגענומען וויכטיגע בעשליסע וועגען קולטורארכייט.
הנט עס איז נאָך דאָן נאָגן וועניג געשריבען געוואָרען איבער קולטור,
אַבער דאָך איז שוין אויך דענסטמאָל קלאָר געווען אויף וואָס מען
דאַרף אָנווענדען מעהר קראַפֿט, און מען מוז מודה זיין אז נאָך דעם

גרויסען מבול פֿון מאַמרים איבער קולטור אין דער לעצטער צייט זע-
נען מיר דעמאָלט ניט וועניגער געווען אויפֿגעקלערט אין דער אַרבייט
ווי היינט. עס איז יעדערן קלאָר געווען, אז כדי צו ערציהען אונזער
פֿאָלק צו אַ געזונדען נאַציאָנאַלען לעבען, דאַרפֿען מיר אָנהויבען פֿון
דעם חנוך, פֿון דעם ערשטען פֿונדאמענט, אויף וועלכען עס ווערט
אויפֿגעבויט די צוקונפט פֿון פֿאָלק. עס איז אויך יעדערען קלאָר גע-
ווען, אז כדי צו שטאַרקען די איינהייט צווישען די יודען פֿון אלע
לענדער, דאַרפֿען מיר זעהען אויסצוברייטען די קענטנים פֿון דער
העברעאישער שפּראַך און צו הויבען אונזער יודישע ליטעראַטור, דער
ציונים האָט געזאָלט נעהמען אויף זיך צוריקצוגעבען דער העברעאיש-
שער שפּראַך און דער ליטעראַטור זייער ראָליע, וועלכע זיי האָבען פֿריהער
פֿערנומען אין יודישען לעבען, ווען די העברעאישע שפּראַך איז נאָך
געווען בעקאנט פֿון איין עק וועלט ביז דעם אַנדערען, און ווען יעד-
ער יודישער ספר איז געווען געשריבען ניט פֿאַר יודען פֿון איין
איינציגען לאַנד, נאָר פֿאַר די יודען פֿון דער גאַנצער וועלט.

די ערציהונג, זיי שפּראַך און די ליטעראַטור - דאָס זענען געווען
די דריי וויכטיגסטע זייטען אין אונזער לעבען, וועלכע דער ציונים
האָט געוואָלט בענייען און ערפֿרישען, אמת, מיט דעם אליין קען זיך
אונזער קולטורארכייט נאָך ניט בענוגענען. מיר מוזען אויך זעהן צו
שטאַרקען אלע זייטען פֿון אונזער לעבען, עס מוז אויך געוואָרנט ווע-
רען פֿאַר די פֿערברייטונג פֿון בילדונג אין פֿאָלק, פֿאַר די פֿערבעסער-
ונג פֿון אונזער ווירטשאַפֿטליכען לעבען, אָבער אין דער אַרבייט
דאַרפֿען מיר זיך ניט אָבזונדערען און מיר קענען אין איהר געהן גלייך
מיט אלע אַנדערע פֿארטייען און אונטערשטיצען גלייך מיט אַנדערע
אליין, וואָס קען נור מאַכען אונזער פֿאָלק געווינטער און שטאַרקער.
נור אין דער שפּעציעל יודישער קולטורארכייט, וואָס האָט דעם צוועק
צו שטאַרקען אונזער נאַציאָנאַלע קראַפֿט, האָבען מיר זיך ניט מיט
וועמען צו פֿעראייניגען, ווייל דער ציונים איז די איינציגע קראַפֿט,
וואָס וויל אויסבעסערען די דאָזיגע שוואַכסטע זייטען פֿון אונזער לע-
בען; און דער קאָנגרעס, וועלכער אָרדנעט און פֿעראייניגט די גאַנצע
ציוניסטישע אַרבייט, מוז דערום אויך אָרדנען און בעשטימען די אַרבייט
אין קולטור.

די געדאַנקען, - זענען זיי געווען ארויסגערעדט אָדער ניט -
האָבען שטענדיג זיך געטראָגען אין קאָפּ פֿון אלע ציוניסטען און גאָר
ניט פֿיעל רעדענדיג איבער די קולטורפֿראגע האָט דער ערשטער קאָנ-
גרעס בעשלאָסען:

1) צו גרינדען אַ העברעאישען שולפֿעראיין, וואָס זאָל נעהמען
אויף זיך צו עפֿענען אומזיסט קורסען אויף לערנען העברעאיש, בער-
שטימען פרעמיעס אויף גוטע העברעאישע ביכער צום לערנען און צום

האָבען דאָך צו קיין זאך נישט געבראכט און זענען געבליבען נור שוויטע אותיות אין די פֿערמאכטע פּראָטאָקאלען. פֿאַר וואָס? עס זענען דאָ אין דערינען 2 סבות: ערשטענס, זענען אלע בעשליסע איבער קולטור בעהאנדעלט געוואָרען מיט אזא גיכקייט, אז זיי האָבען נישט געקאָנט האָבען דעם ווערט פֿון אלע אנדערע בעשליסע. די רעדען איבער קולטור זענען געווען שטענע דרשות, וואָס האָבען אייגענטליך מעהר גע-פאסט פֿאַר אַנטאָציאָנסרעדען ווי פֿאַר אַ ערנסטע בעהאנדלונג פֿון וויכטיגע לעבענספֿראַגען. ביי קיין ענין האָט מען נישט אזוי בראַוואָ גע-שריען ווי ביי דער קולטורפֿראַגע, ביי קיין פֿאַנגע אויף די התפעלות נישט געווען אזוי גרויס ווי ביי איהר, און ביי קיין פֿאַנגע ווידער זענען די ויכחים נישט געווען אזוי פוסט ווי ביי איהר. די גאנצע קולטורפֿראַגע אויף די ערשטע 2 קאָנגרעסען האָט עפּיס אויסגעזעהן ווי אַ טהע-אטער שפּיל, און דערום האָט מען זיך נישט געפּיהלט שטאַרק פֿער-פּאָליכטעט צו טהון וואָס עס איז בעשלאָסען געוואָרען; עס איז געווען שווער צו אונטערשיידען, וואו ענדיגט זיך נור אַ גוטער וואונש און וואו הויבט זיך אן דער פעסטער בעשלוס, — דאָס איז איין סבה; די צווייטע סבה פֿאַר וואָס די קולטוראַרבייט איז געבליבען שטעהן אויף איין אָרט, איז געלעגן אין דער שלעכטער אָרגאַניזאַציע. עס איז שוין גלייך פֿון אָנהויב אָן אַבגעשניטען געוואָרען די מעגליכקייט צו טהון האָטש וואָס עס איז, דורך דעם אליין, וואָס די קולטוראַרבייט איז אויסגעקליבען געוואָרען פֿון מענטשען, וואָס וואָהנען אין אלע עקען און קאנטען פֿון דער וועלט און וועלכע קענען דערום קיינמאָל נישט צונויפקומען.

גאנץ אנדערש האָט זיך ארויסגעוויזען אין דער קולטורפֿראַגע דער 3-טער קאָנגרעס. וועגען די מחלוקת, וואָס האָבען אָנגעמאכט אין דעם יאָהר צווישען דעם 2-טען און 3-טען קאָנגרעס אייניגע פא-נאטיקער און צבוע'קעס, איז ביי פֿיעלען ענטשטאנען דער געדאנק, א

לייענען; דער שולפֿעראיין זאָל אויך שטיצען די שול אין יפֿו און פֿון איהר מאַכען אַ העברעאישעס גימנאַזיום; (2) אויסצוקלייבען אַ ליטעראַרישע קאָמיסיע, וועלכע זאָל הערויסגעבען און אונטערשטיצען העברעאישע צייטונגען, זשורנאַלען, ביכער און וועלכע זאָל מיטהעל-פֿען יונגע העברעאישע שריפֿטשטעלער אין זייער אויסבילדונג; (3) פֿאַר-צונעהמען אליין וואָס קען נור הויבען די העברעאישע שפראַך און די ליטעראַטור.

דער 2-טער קאָנגרעס, וועלכער איז איבערהויפט געווען דער גלענצענדסטער פֿון אלע דריי, האָט נאָך שטאַרקער אונטערגעווינעט די וויכטיגקייט פֿון קולטוראַרבייט, און ער האָט בעשלאָסען: (1) צו גרינדען איין העברעאישען שפראַכפֿעראיין, וואָס האָט געשטעלט פֿאַר זיך דיזעלבע ציעלען ווי דער אויבען אָנגערופֿענער שולפֿעראיין; (2) די קולטוראַרבייט זאָל אין איהרע אַרבייטען זיין גאנץ זעלבסטשטענ-דיג און נור קאנטראַלירט ווערען פֿון דעם אַקציאָנסקאָמיטעט; די קולטור-קאָמיסיע קריגט אויף אויסצופֿיהרען איהרע אַרבייטען געלד פֿון דעם אַקציאָנסקאָמיטעט; (3) דער קאָנגרעס איז זיך מתחייב צו זאָרגען ווע-גען דער קולטוראַרבייט אין ארץ ישראל, און דערהויפט זיך צו פֿער-נעהמען מיט דעם אויפֿבויען פֿון נייע שולען און פֿערגרעסערען די אלטע, בעזאָנדערס די שול אין יפֿו. דער קאָנגרעס שיקט אַ שפעציע-עלען דעלעגאט קיין ארץ ישראל זיך צו בעקאָנען מיט דער דאָרטיגער קולטוראַרבייט.

אויף דעם 2-טען קאָנגרעס איז אויך אויסגעדריקט געוואָרען דער חוב פֿון יעדער ציוניסט אליין צו לערנען העברעאיש און יודישע גע-שיכטע און אויך זיינע קינדער צו געבען אַ אמת'ע נאציאָנאַלע ערציע-הונג.

אַבער די אלע בעשליסע, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען אויף ביידע קאָנגרעסען מיט גרויס התלהבות און מיט געשרייען פֿון בראַוואָ,

פֿעלעטאָן.

אַ קלאַרע תשובה. *

אַ בריעפֿל צום רעדאַקטאָר,

צוגעשיקט ע"י

ש. פֿרוג.

געעהרטער הערר!

דעם דאָזיגען בריעפֿל האָט מיר צוגעשיקט אַ בעקאנטער יונגער-מאַן מק"ק שמוינעווקע, אַ בחור'ל אַ ליטיש קינד, מיט אַ בקשה דורכלייענען עס און זאָגען מיר מיינונג. „אַז עס איז גוט — שרייבט ער — ווייס איך אפילו אליין, און אויף גוטעס דאַרף מען קיין מבין נישט, נאָר וואָס אַרמ מיך — זאָגט ער — אַז עס וועט זיין אויף דעם אויך אייער הסכמה?"...

אוראי טאָק, וואָס זאָל עס איהם אַרען?...

אַט איז דאָס בריעפֿל:

(*) מיט דעם 26-טען נומער פֿון „יוד" האָבען מיר פֿונדערגעשיקט די אבאנענטען די פֿאָלגענדע פֿראַגען: 1. ווי אלט זענט איהר? 2. וואָס איז אייער בעשעפֿטיגונג? 3. וואו האָט איהר זיך געלערנט? 4. וויפֿיעל מענטשען לייענען אייער עקזעמפלאַר „יוד" איסער אייך? 5. לייענט איהר אויך אנדערע זשאַרגאָנישע ווערק? 6. לייענט איהר העברעאישע צייטונגען אדער ביכער? 7. לייענט איהר אויך צייטונגען און ביכער אין אנדערע שפראַכען און אין וועלכע? 8. וועלכע אבטהיילונג פֿון „יוד" געפֿעלט אייך?

דערביי בענוצען מיר די געלעגנהייט און בעטען אונזערע אבאנענטען, די וואָס האָבען אונז נאָך נישט געענטפֿערט אויף די געשטעלטע פֿראַגען, אונז אין גיכסטען צוזשיקען איין ענטפֿער.

די וואָס האָבען אונזער פֿראַגעזעטעל נישט געקראגען אין ענטפֿערען אויף אייגענעם פאפיר בעטען מיר קלאַר אונטערצושרייבען דעם גאָמער, דעם נומער פֿון באַדעראל, מיט וועלכען זיי בעקומען דעם „יוד" און דעם נאמען פֿון שפראַך. די רעדאַקציע.

ליעבער הערר רעדאַקטאָר!

די וועלט זאָגט אַ ווערטיל, „וואָס עס וועט זיין מיט כל ישראל לאַז זיין מיט רב ישראל". איך ברענגע עס אַקענען דעם, וואָס אַז קיין עין-הרע 40.000 יידען (איך רעכענע דאָס די אבאנענטען פֿונם „יוד" — און אויף מעהר לאַז אייך גאָט העלפֿען!) וועלען זיך אוועקזעצן שרייבען אַ ענטפֿער אויף די „פֿראַגען", וואָס איהר האָט צוגעשיקט מיט'ן נומ. 26, טאָ מיט וואָס בין איך דאָס ערגער פֿון אנדערע? ובפרט אַז שרייבען קען איך, צייט האָב איך און שרייבען ווילט זיך. אַלאַ וואָס? דער לשון, די מליצה, איז ביי מיר אפשר נישט אזוי קונציג, טאָ זייט איהר דאָך אַ רעדאַקטאָר, נעמט (קרעפֿליך זאָלט איהר עסען!) אַ פֿען אין האַנד, מעקט-אויס, שרייבט-צו, מאַכט-איבער אזוי ווי אייך געפֿעלט, עס מעג אפילו אַ וואָרט נישט בלייבען פֿון דעם וואָס איך האָב אָנגעשריבען, אַזי נור די חתימה מיינע, די חתימה, פֿערשטעהט איהר מיך, זאָל בלייבען אינגאנצען, וואָרום איהר ווייסט דאָך אַז פֿאַר אונז, פֿאַר'ן רב זשאַרגאָנישע מחברים, איז דער עיקר הדבר נור די חתימה, דער נאָמען זאָל זיין געדרוקט, און טהייערער פֿון אליין איז דאָס ביי אונז, שמוי-נעווקער פֿאַטעטען, מהמת וואָס אייגענטליך דאַרף מען צו פֿאַזיע? גראַמען; טויט — ברויט, קנעפֿיל — קעפֿיל, אַימה — בהמה, פֿליגען — ציגען. . . עס שיט זיך ווי באב, און עס וואָלט זיך נאָר נישט אויפֿהערען צו שיטען ווען עס וואָלט נישט שטעהען. אונטען די חתימה: אונטערגעשריבען זיך און אַ סוף — דער זאק מיט'ן באָב מאַכט זיך צונויף ביז'ן צווייטען מאָל, אין אזוי געהט עס ווי אַ מזמור ביי היינטיגע פֿאַטעטען...

נאָר נישט דאָס בין איך אויסען, איך האָב דאָך אָנגעהויבען וועגען די „פֿראַגען" אייערע און אויף אייניגע פֿון זיי וועל איך ענטפֿערען נאָך מיר פֿערשטאַנד נאָך, טהייל אין גראַמען און טהייל אויף פֿראַסטידירש. קיין גרויסע נייעס וועל איך דאָ נישט אויפֿטהן, דאָס וואָס איך האָב צו זאָגען זענען גאנץ אלטע זאכען, נאָר כדי מען זאָל זיי נישט פֿערגעסען איז כדאי ציי-טענווייז איבערצוזחורען און דערמאָנען זיי יענע אונזערע יודעליך זאָלען לעבען, וועלכע האָבען אויף אזוינע זאכען אַ קורצען זכרון...

די ערשטע פֿראַגע אייערע איז:

— ווי אלט זענט איהר?

וואָס זאָל איך אייך אויף דעם ענטפֿערען?

* * *

שקלים אסך גרעסער ווי פאר א יאָהרען? וואו איז איצט דאָס פֿאַלק, וואָס האָט פֿריהער נישט געקענט צו אונז צושטעהן וועגען דער קול-טוראָרבייט? אפשר איז אויך דורך דעם די מלחמה געגען דעם ציוניזם איינגעשטילט געוואָרען? האָט זי זיך דען היינטיגעס יאָהר נאָך נישט שטארקער אָנגעצונדען אין פּוילען, וואו די גוטע יודען טרעטען שאַרף אַרויס געגען די ציוניסטען-חסידים, האָטש זיי האָבען זיך קיינמאָל מיט קולטוראָרבייט נישט פֿערנומען און פֿערנעהמען זיך מיט איהר אויך איצט נישט? דער אמת איז אָבער, אז דאָס פֿאַלק איז היינטיגעס יאָהר צו אונז נישט מעהר געגאנגען ווי אין די פֿריהערדיגע יאָהרען, אז שקלים און אַקציעס האָט מען היינטיגעס יאָהר וועניגער פֿערקויפֿט, אז די ענערגיע אין די ציוניסטישע חברות איז אָנגעשוואַכט, און ווער וועט זשע וואָגען אז אונזער אַרבייט איז היינטיגעס יאָהר געווען געבענשט מיט מזל ברכה?

וועלען מיר אפשר דורך דעם קליינער ווערען און בייצייטענס פֿער-ריכטען דאָס וואָס מיר האָבען שלעכט געמאכט.

לאָמיר נישט אָננעהמען בעשליסע וואָס זענען אפשר שעהן און געווינשט, אָבער וועלכע זענען אונז נישט נאָך די כחות. לאָמיר ווייט נישט געהן און זיך נור האַלטען ביי די בעשליסע, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען אויף די פֿריהערדיגע קאָנגרעסען. דערהויפֿט לאָמיר זעהן צו שטארקען די קולטוראָרבייט אין אַרץ-ישראל און לאָמיר דורכדעם אויסמעקען אונזער זינד, וואָס מיר בעגעהען צו אונזער לאַנד, צו דעם לאַנד פון אונזער האָפֿנונג, לאָמיר נישט לאָזען אונטערגעהן וואָס עס איז מיט אַזוי פֿיעל מיה אויפֿגעבויט געוואָרען. זאָלען מיר נישט פֿערגעסען אז נור פֿון אונז ציוניסטען ווענדט זיך אָן די מעגליכקייט צו ערציהען אין אַרץ-ישראל אַ נייעם דור פון געוונדע און גאנצע יודען.

ווי מען וועט נור פֿון דעם פראָגראַם אַראָפֿנעהמען די קולטורפֿראַגע וועט דאָס גאנצע פֿאַלק מיט בענייסטערונג זיך שטעלען אונטער די ציונספֿאַהן. די מעגליכקייט צו קריגען מיט אַמאָל פֿאַר דעם ציוניזם די גרויסע מאַסען פון פֿאַלק האָט ביי פֿיעל געבילדעטע מענשען אָנגע-צונדען אַ שטארקען פּאנאָמיזם געגען די קולטור אין ציוניזם, און עס איז דאָן אין דער אַמת'ען נישט ווייט געווען אז די קולטוראָרבייט זאָל אין גאנצען אויסגעמעקט ווערען פון פֿראָגראַם. דער פונקט איבער קולטור איז אויף דעם 3-טען קאָנגרעס געווען דער וויכטיגסטער, אין קיין פֿראַגע איז מען נישט געווען אַזוי שטארק פֿעראַנטווערטליך ווי אין איהר, האָטש ווענען איהר האָט מען גערעדט אויף דעם קאָנגרעס פֿיעל וועניגער ווי איבער אנדערע פֿראַגען. די ויכחים ווענען דער קולטורפֿראַגע וואָלטען געקענט פֿיהרען צו דער שטארקסטער אויפֿרעגונג, און אַזוי אַזוי אַויסצומידען און אַזוי צו לאָזען אויך אויף ווייטער די קולטוראָרבייט אין פראָגראַם און אויף די שפּעטערדיגע קאָנגרעסען, האָט מען נעמוזט אָנקומען צו אויבער-המצאות, מיט וועלכע עס איז געראַטען אז איבער די קולטורפֿראַגע זאָלען רעדען אויפֿן קאָנגרעס נור די פֿערטרעטער פֿון דער קולטורקאָמיסאַן און אַז עס זאָלען אין דער קולטורפֿראַגע נישט זיין נישט קיין ויכחים און נישט קיין בעשליסע.

אַזוי איז דורך דעם 3-טען קאָנגרעס די קולטוראָרבייט אָנגע-שטעלט געוואָרען, אָבער עס איז נישט אָנגעשניטען געוואָרען די מעג-ליכקייט מיט איהר זיך מעהר צו פֿערנעהמען אויף די שפּעטערדיגע קאָנגרעסען.

נאָך אַ יאָהר איז פֿאַריבער און מיר שטעהען איצט פֿאַר דעם 4-טען קאָנגרעס. מיט קולטוראָרבייט האָט זיך אָפֿיציעל דער ציוניזם נישט פֿערנומען, איז ער אָבער דורך דעם היי-יאָהר שטארקער געוואָרען? איז די אַרבייט פֿון די חברות קרעפֿטיגער געוואָרען? איז די צאָהל פֿון

ווי אַלט איך בין - דאָס וויסען קלאַר
קען, באַכט זיך מיר, נישט קיינער:
מַע וואָגט - פֿאַרמאָגט דריי טויזענד יאָהר,
נאָר דאָס מוז זיין אַ טעות גאָר,
און מאַקי נישט אַ קליינער...

יא, אַמת, אָפֿט בין איך אַ בלינד,
אי טויב - אַ עכטער זקן,
וואָס איהם קען גובר'דיג אַ קינד,
און פֿאַר אַרעגען, פֿאַר אַ ווינד
בַּעהאַלט איך זיך דער'שראַקען;

איך פֿיהל אין זיך קיין טראַפֿען בלוט
און קיין געוונדען אָבּר;
פֿערקלאַרען גלויבֿען, קבאָפֿט און מוֹטח' -
פֿערשטעט נור אַיינעם, ווי זיס און גוט
עס איז דער שְׁלֵאף אין קבֿר...

נאָר צייטענווייז דערפֿיהל איך גאָר
אין זיך אַ פֿעל' אַ נייע...
אויס קבאָנקע ברוסט זאָל גרויזע האַר ז
די ערד ווערט גרין, דער הימל קלאַר,
דאָס לעבֿען אַ מַחיה...

איך בין אַ קינד און בין אַ העלד;
איך פֿיהל אין יענע צייטען -
ניטאָ קיין אַיינציגם אויף דער וועלט
פֿאַר מיר פֿערפֿאַרגען און פֿערשטעלט,
איך זאָל מיט דעם נישט שְׁטרייטען,

און אַלע צרות גובר זיין
זאָל גאָט מיר נישט באַשעקען...
אַזוי אַט לעב איך שֵׁען און פֿיין -
פון קאפּ בײַ פֿיס אין לײַד און פֿיין,
אין גאנצע טייפֿען טהערען.

נאָר רוחיג זיין מיט האַרץ און זין
און פֿיהלען אז אַ מַע נִשְׁאֵר בין
ווי אַלע האַמט אַ וויילע,
דאָס קען איך נישט, מײַן ליעבֿער פֿריינד ז...
מא וויפֿיעל זאָל איך אַ לֵט זיין היינט?
פרובֿט, ענטפֿערט אויף דער שְׁאָלח...

* * *

ווייטער מײַן ליעבֿער הער, פֿרעגט איהר:
"וואו האָט איהר זיך געלערנט?"
וואו האָב איך זיך געלערנט? - אַח,
צוויי טויזענד יאָהר פֿסטר
מַראַג איך אויף זיך דעם גרויסען יאָר
פון לערנען, חוֹר'... און נאָך
בײַ אַיִצט געה איך אין חדר...
בַּלמדים האָב איך אַלעגליי...
דערמאָנענדיג'דיג נור אויף זיי
פֿערחאָפֿט מיר אַזש דעם אַמִּהעם...
צוויי טויזענד יאָהר אז אַהן אַ שיעור
צוויי סדרות לערנען זיי מיט מיר -
אוי ז - "בִּלְק" און "מִשְׁפֻּטִים" ז...

וואָס אָפֿגעקאָסט האַט רבי-געלד
און ווי מען האַט געשמיסען
בַּעֲרֵב־בִּנְיָן - געמט מײַך דורך אַקעלט...
ניטאָ דער קאָנצוק אויף דער וועלט
וואָס בַּזאָל זיין טעם נישט וויסען ז...
גענוג געחאָפֿט אי קלעפּ, אי שְׁמײַך,
גענוג געפֿיהלט אי קעלט, אי היץ
און צרות אָנגעקליבֿען...
גענוג געקנעקט מיט מיר, - און דאָך
אַ חֲדָר־וִינְגִיל בין איך גאָר
בײַ אַיִצט, בײַ אַיִצט געבליבֿען ז...

איהם צופיעל פיינד געהאט, און זיינע נייע גוטע פריינד האבען איהם צופיעל ליעב געקראגן. מיר ווילען דא אויפווייזן דעם ריכטיגען ווערט פון דער דאזיגער פאלקסשפראך.

דער יודיש-דייטשער זשארגאן, אויף וועלכען עס רעדט איצט דער רוב פון דעם יודישען פאלק, איז נישט דער איינציגער זשארגאן אין דער יודישער געשיכטע און דעם יודישען לעבען: א זשארגאן האט בען געהאט יודען עפטרעם אין זייער מערקווירדיגער היסטאריע. איצט זענען פאראן צוויי זשארגאנען: אויסער דעם יודיש-דייטשען איז נאך דא איין שפאניאלישער זשארגאן, וועלכען רעדען די יודען פון טערקיי, א טהייל פון די יודען אין בולגאריען, סערביען, גריכענלאנד און אריין ישראל און וועלכער איז גלייך געבויט ווי דער דייטשער זשארגאן. עס איז אין פאלקסלעבען פאראן א אשכנזישער זשארגאן און א ספרדישער, אזוי ווי אין רעליגיאנס-לעבען א אשכנזישער און ספרדישער נוסח. אין דער יודישער געשיכטע זענען אבער געוועזען די פערשידענסטע זשארגאנען. אין די צייט פון דעם בית-שני האבען די יודען אָנגעהויבען רעדען א זשארגאן געמישט פון סיריש, לשון-קודש און גריכיש, און נאך דעם חורבן איז געוואָרען יענער זשארגאן נאך מער פערברייטעט און האט די העברעאישע שפראך פון פאלקסלעבען כמעט גאר פער-זרענגט. מען האט געמוזט איבערזעצען די תורה אין דעם זשארגאן און אזוי זענען געוואָרען די פיעל תרגומים. די גמרא, דער תלמוד בבלי ווי דער תלמוד ירושלמי, די תרגומים און אין א געוויסען גראד אויך די משנה זענען געשריבען געוואָרען אין א האלבען זשארגאן, געמישט פון העברעאיש און פערדאָרבענעם סיריש אָדער אַרמעאיש, ווי עס ווייס יעדער, וועלכער האט נור געוואָרען א בליק אין די אָנגערופענע ספרים. דער זשארגאן פון בית-שני איז אָבער אויך פול פון גריכישע ווערטער, וועלכע מען קען נישט אזוי לייכט דערקענען, ווייל ווי האבען

לאָמיר נישט לאָזען אַבשטאָרבען די זיסע האַפֿענונגען, וועלכע זענען שטענדיג געווען פֿערבונדען מיט דער שול אין יפו, לאָמיר זי נישט לאָזען פֿאַלען און זעהן זי אויסצואַרבייטען אין אַ לעהרערסעמינאר, וואָס איז אונז אזוי נייטהיג ווי פֿאַר אַרין ישראל אזוי אויך פֿאַר אַלע אַנדערע לענדער.

זאָל אָבער די קולטוראַרבייט קענען דורכגעפֿיהרט ווערען, מוז אויך די אָרגאַניזאַציען איין אַנדערע זיין. אַנשטאַט אַ קאַמיסיע פֿון מענטשען, וואָס וואָהנען צושפּרייט אין דער גאַנצער וועלט, זאָל יעדעס לאַנד, וועלכעס האָט נור וויכטיגע קולטוראַרבייטען, קריגען איין איי-גענע קולטור קאַמיסיע, וועלכע דאַרף זיין אין איין שטאַדט. עס מוז אויך אויף דעם קאָנגרעס בעשימט ווערען וואָס פֿאַר אַ סומע געלד זאָל אַרויסגעגעבען ווערען דער קולטורקאַמיסיע אויף יעדע פֿון איהרע אַר-בייטען אין יעדען לאַנד.

דער זשארגאן.

די אוננאָטירליכע לאַגע פֿון יודישען פֿאַלק ברענגט עס מיט זיך דאָס ביי איהם בעשטעהט דאָס גאַנצע לעבען אויס פֿאַרענען וועלכע זע-נען ביי יעדען אַנדער פֿאַלק אונמעגליך. צו איינע פֿון די זעהר פֿיעלע פֿאַרענען געהערט אויך די פֿאַרענע איבער דעם זשאַרגאָן, די פֿאַרענע איבער די שפּראַך פֿון דעם פֿאַלק, וואָס פֿאַר אַ בעדייטונג זי קען האָבען אין יודישען לעבען און אין דער יודישער געשיכטע. גראַדע איצט, ווען עס הויבט אָן אַרויסצוואַקסען אַ זשאַרגאַנישע בעלעטריסטיק און פּובלי-ציסטיק, ווען דער זשאַרגאָן איז געוואָרען אין פֿיעל לענדער אַ שטאַר-קעם מיטעל צו בילדען דאָס פֿאַלק, איז עס נייטהיג אויפֿצוקלערען דעם כאַראַקטער און דעם ווערט פֿון זשאַרגאָן. דען דאָס מוזען מיר דאָ גלייך אין אַנפֿאַנג בעמערקען: די אַלטע שוואַים פֿון דעם זשאַרגאָן האָבען

נישט געקלערט אין נישט געמראכט -
וואָלט איהר הערען מאַג און נאכט
פֿאַפֿע-מעשיות, ליעדליך:
פון דער ווייטער ציגעלע
הינטער אונזער וויגעלע
פון די רויטע יודליך...

זיסע מעשיות אָהן אַ צאָהל
פון משיח'ס צייטען,
ווען מיר ווערען אויף אַ מאל
ווערען גלייך צו לייטען, -

וועלען מרינקען זיסען וויין;
קענדיק וועלען אונז אַרין
טוינענדיג גלייך אין בייטעל...
און אזוי-אַמ געהט עס - אַח! -
ביי איהר חאפּ אַ גוטען שטאָף
פון דעם קבי'נס טייטעל...

נאָר גאר נישט, - עס געהט אַב מיט וועהמאָג, און איהר געה ווייטער
אין דער... אַ סימן אז איהר דאָב זיך נאך נישט גענוג אויסגעלערנט,
און נאָט מסתמא ווייס וואָס ער טהוט...
* * *

נאך אויף אַ פֿראַגע אייערע וואָלט איהר געוואָלט ענטפֿערען.
איהר פֿרעגט:

"- וואָס איז אייער בעשעפֿטיגונג?"

מיט וואָס בעשעפֿטיג איהר זיך? - עט,
אַ שאַלח בלעבען... קלוג געקערט.
פֿרעגט בעסער: מיט וואָס זיט?
ביי מיר אין קרעמיל קאכט און ווירט -
אַ האַנדעל - אַ יריד!

ביי מיר בעקומט איהר מעל און קאב,
אַ לולב און אַ טשאַלענט-מאפּ.

אַ פֿאהן אויף שְׁמַחַת-תּוֹרָה -
און אַלץ די בעסטע סחורה.

דער קאפּ פֿערדערעט...
איהר בלייב אָהן הענד...
דער האַנדעל געהט,
דער האַנדעל פֿרעגט -

מיט פֿעה,
מיט בלעך,
מיט האַלץ, מיט גלאַז,
מיט פּויגעלמילך, מיט יקנה"ו.

מיט צוועקעס, מיט קמעות,
וואָס העלפען באלד צו וואָס איהר ווילט.
סיי אַבגעפֿריהט, און סיי פֿערקיהלט, -
איהר שווער ביי פֿאַרד און פֿאות...!

וואָס ווילט איהר גאָר? אויף האַנדעל איהר
מיט בִּשְׁמִים, מיט חליצה-שִׁיחַ,

מחזורים און סידורים
און גרינגערעס אויף פורים,

מיט זאָרן,
מיט שְׂמאַלץ,

מיט וויינד, מיט רויך
און מיט אַתרוגים אויך,

מיט וויין,
מיט ליין,

מיט וואָקס,
מיט פֿלאַקס,

מיט אַקע מינים תבואות
מיט פֿרישע גרינס אויף שבועות;

ביי מיר בעקומט איהר עסיג, טהיין,
טליתים-קטנים אַלערליי

און ווייף, און יאָרמאַקעס, און היי,

אין שפאניען, איז באלד זייער שפראך געווארען האללענדיש, און אין ענגלאנד, וואו קראמוועל האט אין זיכערהייטען יאהרהונדערט ערלויבט די יודען זיך ווידער צו בעזעצן, האבען זיי אין א קורצע צייט אגעהויבען צו רעדען ענגליש. פערקעהרט האבען די יודען, וועלכע זענען אוועק אין די סלאווישע לענדער, אין פוילען, בעהמען, רוסלאנד, אדער אויף די באלקאנהאלבאינזל און אין ארץ-ישראל, נישט אנגע-הויבען רעדען די דארטיגע שפראכען, נאר ביכעהאלטען זייערע פריהערדיגע שפראכען - האבדייטש און שאנזש - פון וועלכע עס זענען שפעטער געווארען די ביידע היינטיגע וואגאנען.

די סבה, וועלכע האט נאך געוועזען, דאס די יודען האבען אין אייניגע לענדער אנגעהויבען רעדען די שפראך פון דעם נייען לאנד און אין אנדערע לענדער גערעדט די שפראך פון דעם פריהערדיגען לאנד, וואו זיי האבען געוואהנט, ליגט אין דעם קולטורעלען שטאנד פון דעם לאנד און אין דער אלגעמיינער מאטעריעלער און גייסטיגער לאגע פון דעם יודישען פאלק. די לענדער, וועלכע זענען געשטאנען הייך אין דער קולטור, האבען אסאךמיליט אין דער שפראך די יודען, פערקעהרט האבען די לענדער מיט א נידריגער קולטור נישט געהאט קיין וויקינג מיט זייער שפראך אויף דאס איינגעוואנדערטע יודיש פאלק, און די יודען האבען דארט ווייטער גערעדט די אלטע שפראך און געמאכט פון איהר א וואגאנען. די יודען, וועלכע האבען נאך דעם פריהערדיגען זיך בעזעצט אין פאל און אין די אנדערע לענדער מיט אנדערע שפראכען ארום ארץ-ישראל, האבען גערעדט דעם סיריש-העברעאישען וואגאנען, ווארום יענע לענדער זענען געווען אין זייער קולטור זעהר נידריג און האבען נישט געקענט דעם פערמדיגען פאלק אויפצווינגען זייער שפראך. אין געבילדע-טען גריכישען אלעקסאנדריען אבער האבען די יודען גלייך איבערגענו-מען די גריכישע שפראך און קולטור. די יודען, וועלכע זענען פון שפא-

אנגענומען א ריינע העברעאישע פארם. די געבארגענע קאווקאזישע יודען רעדען נאך איצט א מיין וואגאנען, וועלכער בעשטעהט פון עטוואס העברעאיש און א געמיש אויס די שפראכען פון די דארטיגע בערג-פעלקער.

בשעת אבער אין אייניגע לענדער, אצונד אוי ווי אין די פריהער-רע צייטען פון דער יודישער געשיכטע, האט זיך געבילדעט ביי יודען א וואגאנען, האבען זיי שטענדיג אין אנדערע לענדער אנגעהויבען רעדען די שפראך פון דעם לאנד אין א ריינע פארם און האבען זי נור נאך פערמישט מיט אייניגע העברעאישע ווערטער. צו דער צייט ווען עס איז אין ארץ-ישראל געווארען דער סיריש-העברעאישער וואגאנען, האבען די יודען, וועלכע האבען זיך אין דער צייט פון בית-שני בעזעצט אין מצרים, אין אלכסנדריה און די איבריגע שטעט, וועלכע זענען געוועזען דעמאלט גריכיש, גערעדט און געשריבען אויף ריין גריכיש. די תורה האבען זיי דורך די "שבעים יקנים" איבערגעזעט אויף גריכיש, און אויך די דאמאלדיגע יודישע געלעהרטע און פילאזאפען האבען געשריבען וועגען יודישע זאכען אין ריינער גריכישער שפראך. אין רוס האבען די יודען גערעדט לאטיין, האטש זיי האבען געלעבט אין בעזונדערע טהיילען פון דער שטאט, אויף יענער זייט פון דעם טייך טיבער, און זענען געוועזען אפגעוואנדערט פון דער איבריגער בע-פעלקערונג. אין שפאניען אונטער די אראבער איז געווען די שפראך פון די יודען אראביש און אין דער דאזיגער שפראך האבען זיי אויך געשריבען ספרים איבער די יודישע אמונה און דאס יודענטום, און נישט נור איבער תורה, נאר אויך איבער הלכה. אין קריסטליכען שפאניען האבען די יודען גערעדט שפאניש, אין איטאליען איטאליעניש, אין פראנקרייך פראנצויזיש, אין דייטשלאנד האבדייטש. אין האללאנד, וואו די יודען האבען אנגעהויבען זיך צו בעזעצן נאך די פערפאלגונגען

ער צו מיר זיינעם א "אפטיקארסקע אומשעניק", א יודיש יונגל, און נעמט ביי מיר מיין עקעמפלאר.
דער ראבינער אונזערער וועט - ווי ער זאגט - אין א יאהר צוויי-דרוי ארום איהרש אליין אויסשרייבען אייער צייטונג און דערווייל נעמט ער דעם "יוד" ביי מיר, מחמת - איך וועל אייך זאגען בסוד - ער לערנט זיך נאך ערשט לייענען... ער איז, פערשטעהט איהר מיר, פון די נייע, פון די היינטיגע ראבינערליך...
אויסער די דריי בענוצט דעם "יוד" נאך איינער אונזערער א שמו-געווקער, רב בתריאל-בער פאבריקאנט (ער פאבריצירט טרוקענע הייווען). אליין לייענען - זאגט ער - האט ער קיין צייט נישט, נאר הערען נייעס פון א נאזעט האט ער ליעב און איבערהויפט אינטערעסירט ער זיך מיט פאליטיקע; למשל - וואס טראכט וועגען א מלחמה דער פראנצויז? וואס וועט טהון דער גרעק? און וואס הערט זיך מיטן טערק? מע זאגט - ער הויבט זיך... און נאך אזעלכע שפיציגע ענינים פון פאליטיקע...

אלוא, ליעבער הערר רעדאקטאר, אט האט איהר א קלארע תשובה אויף פיער פון אייערע "פראגען". די איבריגע פיער זענען אפשר אויך טאקע גאנץ וויכטיגע. נאר ווייסט איהר וואס איך וועל אייך זאגען? א טאטע אז מע פרעגט איהם ⁴ קשיות ענטפערט ער זי אב מיט איין תירוץ, איך האב אויף אייערע אכט פראגען געענטפערט פיער ענטפער: על-פי הגדה האב איך שוין בודאי יוצא געווען, און אויסער דעם ווייסט איהר דאך אליין, אז קוק זיך נור אביסל ארום אין אונזער יודיש וועלטיל, הויבען-אן צו קריבען אין קאפ אריין טויענדער שאלות און קשיות, ווי למשל: גוואלה, וואס איז דאס? וואס זענען דאס פאר משונה-וויילדע זאכען? וואס פאר מיני רעד-גענג, אנטשעלען, הניפה-ליך, הינטער-פיליך, אויבערהסברות, קינדערשפיעל, רייסענעם און בייסענעם, וויסטע בטהוים, פיינסטערע גליקען, ביטערע נחמות?... און נאך טויענד און מיליאנען שאלות, אויף וועלכע עס איז דא אבער נור איין תירוץ, דעם טאטענס אלטער תירוץ: "עבדים היינו..." און דער תירוץ, ווי איהר זעהט, פאסט טאקע זעהר גוט נישט נור צו דער הגדה אליין, נאר אויך אויף אלע נעכט פון א גאנץ יאהר, אויף אלע פיינסטערע נעכט פון אונזער אומעדיגען לעבען....

פון מיר אייער אבאנענט,

שמואל הינקע-פריידעס באפראווער,

שמוינעווקע,

און אויב איהר ווילט - תבחרות
לאנגע ווי דער גלות...

אכלל - איהר מאפ
אין זוך, און חאפ,
אין דרעש, און מאהל,
אין פרוב, און קלייב
און שטארב דריי מאל
מיט קינד און ווייב
אין קרענק, אין פלאג,
אין גויט, אין קלאג
פאר היינער יעדען מאג...

.....

נאר דאס איז דאך - וועט איהר זאגען - נור מליצה, פאעזיע, און איהר, הערר רעדאקטאר, דארפט דאך סטאטיסטיק; איהר ווייט טאקע גערעכט, און איך וועל געבען סטאטיסטיק אויך.

די ⁴טע פראגע אייערע איז: ווי פיעל מענשען לייענען אייער עקעזעמפלאר "יוד" אויסער אייך?
אויסער מיר און אונזער גאנץ היינענדיגע וואל לעבען לייענען מיין "יוד" דריי היגע, די. ה. שמוינעווקער יודען: אונזער פאדריאדציק, אונזער אפטיקער און אונזער ראבינער.

דער פאדריאדציק שרייבט אויס די "גובערנסקיא וועדאמאסטי", ווייל זיי זענען איהם נייטהיג צו טארגעס און פאדריאדען; חוץ דעם שרייבט ער אויס אונזער שמוינעווקער רוסישע גאזעט אויך, מחמת ער איז באקענט מיט דעם רעדאקטאר און שפיעלט מיט איהם אין קלוב אין קארטען. איז איהם - זאגט ער - שווער אויסצושרייבען נאך א דריטע צייטונג, עס וועט דאך אבקאסטען א יאהר מיידע וויפיעל! - נאר לייענען איז ער א בעלן און שיקט צו מיר יעדע וואך אנטלייען דעם נומער.

דער אפטיקער וואלט אפילו אליין אויסגעשריבען דעם "יוד", נאר די מניעה איז וואס דא נישט לאנג האט ער גענומען צו זיינע צוויי פאניצליך א גובערנאנטקע, א קריסטליכע, און האטש זאגט ער - זימז וויסען אז ער איז א יוד, און ער ווייסט אז זי ווייסט טאקע אז ער איז א יוד, דאך פאסט נישט - זאגט ער - אז אין אזא הויז וואל אנקומען א יודישע גאזעט, שיקט

לאנד אין דאָס אַנדערע און דאָס זייער לאַנגע האָט זיך אין די פֿערשידענע צייטען אין די פֿערשידענע לענדער פֿערענדערט. פֿל זמן די עקאָ-נאָמישע קרעפֿטען פֿון אַ לאַנד זענען געווען וועניג ענטוויקעלט, האָט מען געדאַרפֿט יודען האָבען צוליב דעם מסחר און די פֿערמיטלונג און די יודען זענען געווען אין אַ גוטער פֿאַליטישער לאַגע. וויבאַלד אָבער עס האָט זיך אין אַ לאַנד אָנגעהויבען בייטען דער עקאָנאָמישער שטאַנד, און עס האָט זיך פֿערקאַכט אַ שטאַרקע מלחמה פֿאַרן לעבען צווישען די פֿערשידענע קלאַסען פֿון דער געזעלשאַפֿט, זענען יודען געוואָרען איבריג און מען האָט אָנגעהויבען פֿיהלען נור זייער קאָנקורענץ, דען די עקאָנאָמישע קרעפֿטען האָבען זיך שוין געקענט ענטוויקלען דורך די אייגענע באַרענע בעפֿעלקערונג; דעמאָלט האָט מען די פֿרעמדע יודען אָנגעהויבען צו רודפֿן און צו טרייבען. די יודען האָבען זיך געמוזט זוכען אַ נייעם לאַנד, וואו זיי האָבען געקענט ווידער אַ גוטען ברענגען דער עקאָנאָמישער ענטוויקלונג. אזוי זענען די יודען געוואַנדערט פֿון איטאַליען און שפּאַניען נאָך פֿראַנקרײַך און דייטשלאַנד, און שפּעטער פֿון דייטש-לאַנד אין די סלאַווישע לענדער. האַמט אין די סלאַווישע לענדער זענען די עקאָנאָמישע קרעפֿטען גוט ענטוויקעלט, מוזען איצט פֿון דאָרטען די יודען אויסוואַנדערן אין נייע לענדער וועגען נאָך אייגענע אַנדערע סבות. אין די סלאַווישע לענדער זענען די יודען גוט געוואָרען רייך, ערשטענס ווייל די עקאָנאָמישע קרעפֿטען פֿון די לענדער זענען זעהר שוואַך און צווייטענס ווייל דאָרטען האָבען זיך אָנגעזאַמעלט זעהר גרויסע מאַסען פֿון יודען, מעהר איידער דאָס לאַנד קען פֿערטראָגען. אַלס אַ אָרימע מאַסע, וועלכע בעשטעהט פֿון מיליאָנען מענשען, זענען זיי מעהר שטאַרק קע קאָנקורענטען פֿאַר די אייגענע באַרענע בעפֿעלקערונג, איידער אַ מיטעל צו ענטוויקעלען די עקאָנאָמישע קרעפֿטען פֿון דעם לאַנד. דערפֿאַר מוז זען פֿון דאָרט יודען אויסוואַנדערן אין די אַמעריקאַנישע לענדער, וואו די עקאָנאָמישע קרעפֿטען הויבען אָן צו וואַקסען און די בעפֿעלקערונג איז גענוג קולטיווירט, זי זאָל גוט מורא האָבען פֿאַר די יודישע קאָנקורענץ.

(פֿאַרשטעצונג קומט)

ד"ר נ. סירקין.

פאליטישע איבערויכט.

די לאַנגע אין הינא איז נאָך דערוויילע ווי פֿריהער אונזיכער און אונבעשטימט, יעדער טאָג קען ברענגען נייע איבערקעהערנישען, וועלכע מען קען גוט פֿאַרויסזעהן. פֿון די אייראפּעער אין הינא ווייס מען נאָך אַלץ גוט אויף געוויס צי זיי לעבען אָדער ניט. מיר קענען אויך איצט זאָגען דאָסזעלבע וואָס מיר האָבען געזאָגט מיט אַ וואָך צוריק: אין אָנהויב פֿון היינטיגער וואָך איז שוין גאָר קיין ספק גוט געווען אז די פֿערטרעטער פֿון אַלע מלוכות און אַלע אייראפּעער פֿון פעקין איבערהויפט זענען אויסגעהרגעט געוואָרען צוזאַמען מיט זייערע פֿרויען און קינדער, און איצט זענען ווידער אָנגעקומען דעפּעשען אז עס איז אַ סברה דאָס די אייראפּעער לעבען, נאָר זיי געפינען זיך אין אַ גרויסער סכנה.

די סכנה פֿאַר די פֿרעמדע אונטערטאָנען אין הינא האָט זיך איצטער אויך געשטאַרקט אפילו אין די געגענדען, וואו די הינעזער זענען ביז איצט געשטאַנען פֿון דערווייטענס און גוט אַנטהייל גענומען אין בונט פֿון דעם „גרויסען קולאָק“. אין שאַנחיי, אין דרום-הינא, וואו עס איז דאָ אַ גרויסע צאָהל פֿון אייראפּעער האָט אויך איצט אויסגעבראַכען די מרידה, אויך דאָרט ווערען איצט די אייראפּעער פֿערפֿאַלגט, און אויך דרום-הינא צעהלט שוין געהרגעטע אייראפּעאישע סוחרים און מיסאַנערען. אין צפון-הינא, ביי דער רוסישער גרענעץ, זענען די הינעזער אָנגעפֿאַלען אויף אַ רוסישען שיף, וואָס איז געגאַנגען איבערן טייך אַמור, די הינעזער זענען אויך אָנגעפֿאַלען און באַמבאַרדירט די רוסישע שטאָדט בלאַגאוועשצערנסקי, די הינעזער מאַכען אַ תּל פֿון דער אייזענבאַהן, וועלכע רוסלאַנד בוט אין הינא, זיי צישטערען די בריקען, רייסען אויס די רעלצעס און פֿערברענען די בנינים, די אַרבייטער מיט די אינזשענערען האָבען אין אייניגע ערטער געמוזט מיט געוועהר אין די הענד זיך פֿריי מאַכען דעם וועג צו דער רוסישער גרענעץ. רוסלאַנד

ניען איינגעוואַנדערט אין האַלאַנד, דייטשלאַנד און אַנדערע אייראפּע-אישע לענדער, האָבען באלד אָנגעהויבען רעדען די שפּראַך פֿון די נייע לענדער, פֿערקעהרט האָבען דיזעלביגע שפּאַנישע יודען, וועלכע זענען איינגעוואַנדערט אין טערקיי, דאָרט געבילדעט דעם שפּאַניאַלישען זשאַר-נאָן, ווייל די טערקישע שפּראַך האָט גוט געהאַט אין זיך אַזאַ קולטור-קראַפֿט, דאָס די יודען זאָלען זי אָנגעהויבען רעדען, דאָסזעלבע איז געווען מיט די יודען, וועלכע זענען איינגעוואַנדערט פֿון די דייטשע לענדער אין די סלאַווישע. הָגם זיי לעבען אין די סלאַווישע לענדער פֿיעל הונדערט-טער יאָהרען, האָבען זיי דאָך גוט אָנגעהויבען רעדען די שפּראַך פֿון די וועניג קולטיווירטע פֿעלקער און האָבען דאָרט געשאַפֿען דעם יודיש-דייטשען זשאַרגאָן, וועלכער איז ביז היינט נאָך די שפּראַך פֿון דעם רוב פֿון דעם יודישען פֿאָלק אויף דער גאַנצער וועלט. און מיט אונזערע אויגען קענען מיר זעהען, ווי דערזעלבער זשאַרגאָן בלייבט בעשטעהען אין לענדער פֿון נידריגערער קולטור און הויבט אָן צו פֿערשווינדען אין לענדער מיט אַ העכערער ציוויליזאַציע. דל'יודען פֿון גאַליציען, רומעניען א. ז. וו., וועלכע עס וואַנדערן אויס נאָך אַמעריקאַ און ענגלאַנד, הויב-בען אָן דאָרט לערנען די שפּראַך פֿון דעם לאַנד און דער ערשטער דור קען שוין ענגליש גוט וועניגער אויב גוט מעהר ווי די שפּראַך פֿון דעם פֿריהערדיגען לאַנד; ביי דעם צווייטען דור אָבער איז די ענגלישע שפּראַך די מוטערשפּראַך און ער פֿערשטעהט שוין שלעכט זשאַרגאָן. אויך איז דער זשאַרגאָן אין אַמעריקאַ און ענגלאַנד זעהר נאָהענט צו ריינעם דייטש, בִּפְּרָט די ליטעראַטור-שפּראַך; און אויב מען וואָלט דעם דאָרטיגען זשאַרגאָן אָנגעהויבען שרייבען מיט דייטשע אותיות, וואָלט נור פֿעהלען אַ קלייניקייט, דאָס דער דאָרטיגע זשאַרגאָן זאָל זיך אויסבילדען צו אַ ריכטיגער דייטשער שפּראַך. אָבער דער זשאַרגאָן אין די לענדער, פֿון וואַנען עס קומען די אַריינגעפֿאַהרענע האַלט זיך נאָך פֿעסט און די שפּראַך פֿונ'ם לאַנד פֿערברייטעט זיך שווער און פאַמעליך אין דעם הויז פֿון פֿאָלק.

אויך די מאַטעריעלע און גייסטיגע לאַגע פֿון די יודען האָט אין בעשטימטע לענדער מיטגעהאַלפֿען, דאָס דאָרט זאָל זיך בילדען אַ זשאַר-נאָן. די יודען האָבען אין דעם גלות אויפֿגעהערט צו זיין אַ פֿאָלק פֿון ערדאַרבייטער; זיי האָבען זיך בעזעצט אַלס פֿרעמדע אין די שטעט, וועלכע האָבען דעמאָלט אָנגעהויבען אויסצוואַקסען, און האָבען זיך אָנגעהויבען מתעסק זיין מיט שטעדישע געשעפֿטען, מיט מסחר, געלד-גע-שעפֿט, מלָאכּות, וועלכע זענען דענסטמאַל געשטאַנען זעהר הויך, און פֿון וויסענשאַפֿטען דערהויבט מיט מעדיצין. די הויפטבעשעפֿטיגונג איז ביי זיי שטענדיג געווען די סרסריי, מעקלעריי, די פֿערמיטלונג צווישען איין עקאָנאָמישען קלאַס און דעם אַנדערען. "יד ישראֵל בְּאַמְצֵע", איז גוט נור אַ ווערטיל, וועלכעס איז באַראַקטעריסטיש פֿאַר געוויסע מדות פֿון דעם יודישען פֿאָלק, נאָר עס דריקט אויס די גאַנצע מאַטעריעלע לאַגע פֿון פֿאָלק און זיין לעבען צווישען אַנדערע פֿעלקער. דורך זייער בעזונדערע עקאָנאָמישע אַרבייט האָבען זיך די יודען נאָך מעהר אָבגעוואַנדערט פֿון די איבריגע פֿעלקער, פֿישעט זייער אָבגעוואַנדערטע עקאָנאָמישע לאַגע האָט אָבער גורם געווען, דאָס זיי זענען אין מיטעללאַטער אַלץ שטאַרקער געוואָרען אין זייער נאַציאָנאַלען און רעליגיעזען לעבען, האָט די עקאָ-נאָמישע לאַגע גופא מיט זיך געבראַכט, דאָס זיי האָבען געמוזט אָננעה-מען די שפּראַך פֿון דעם פֿאָלק, וואו זיי האָבען געלעבט, אַלס אַ קלאַס, וועלכער האָט גוט זעלבסטשטענדיג געלעבט פֿון זיין אייגענער אַרבייט, נאָר וועלכער האָט געלעבט פֿון דער פֿערמיטלונג צווישען די אַנדערע קלאַסען פֿון דער געזעלשאַפֿט, האָט דאָס יודישע פֿאָלק געמוזט גלייך אָנגעהמען די שפּראַך פֿון דעם פֿרעמדען לאַנד און פֿאָלק.

דאָס איז אָבער געוועזען אזוי נור אין די רייכע לענדער, וועלכע האָבען געהאַט אַ רייכען האַנדעל און וואו די יודען זענען געווען אַ רייכער קלאַס. אין אַנדערע אַרימערע לענדער, וואו די יודען זענען גע-ווען אין אַ שלעכטערע מאַטעריעלער לאַגע און אין אַ גרעסערער צאָהל, האָט זייער מאַטעריעלע און גייסטיגע לאַגע גורם געווען, דאָס עס האָט זיך ביי זיי געבילדעט אַ זשאַרגאָן. עקאָנאָמישע סבות האָבען געוועהנליך גורם געווען, דאָס די יודען זענען געוואַנדערט אין אייראפּאַ פֿון איין

פען אין פאלק דעם גלויבען, אז די קריסטען טויטען הינעזישע קינדער צו טרינקען זייער בלוט, אז אויס די אויגען פון הינעזישע קינדער און פון זייערע געדערס מאכען די אייראפעער רפואות. נישט לאנג ערשט איז געווען א בונט פון הינעזישע ארבייטער, וואס זענען פערנומען ביי דער סיבירישער אייזענבאן אין אירקוטסק (נישט ווייט פון דער הינעזישער זייער גרעניץ), ווייל מען האט אויסגעטראכט אז די רוסישע אינזשינערען קוילענען הינעזער און הייזען מיט זייער פֿעטס די לאקאמאטיווען. דען נור דערפאר—האבען זיי גערעכענט — האט דער לאקאמאטיוו אזא גרויסע קראפט אין זיך. מען האט די הינעזער נישט געקענט איבערצייגען אין דער פאלשקייט פון זייער געדאנקען און פֿיעל פון זיי האבען זיך אָנגעזאָגט פון דער ארבייט און אוועק צוריק קיין הינא.

אייניגע גרויסע אייראפעאישע צייטונגען און צווישען זיי אויך די „פעטערבורגסקיא וויעדאמאסטי“ לעגען פֿאר, מען זאל אין גאנצען אויפהערען צו שיקען מיסיאנערען קיין הינא אין מען זאל זיי נישט לאזען דאָרט פֿערברייטען דעם קריסטליכען גלויבען, ווייל נור צוליב די מיסיאנערען איז אַרויסגעוואקסען אזא פֿיינדשאַפט צו די קריסטליכע פֿעלקער.

דער 4-טער קאנגרעס.

די אסיפה פון דער ענגליש-ציוניסטישער פֿע־אייניגונג האט אויסגעקליבען א קאמיטעט וואס זאל מאכען אלע נייטהיגע הכנות צום קאנגרעס און אויפנעמען די דעלעגאטען און די געסט. צום פרעזעס פון קאמיטעט איז אויסגעקליבען געוואָרען באַראָן פרענסיס מאַנטעפיאָרע, צום וויצע־פרעזעס הערר באַרנעט, סעקרעטאר הערר דע העז, קאסיר הערר ענגלענדער.

דער קאמיטעט האט בעשלאָסען שבת־צונאכט, דעם 11-טען אנוסט, צו מאכען א גרויסע פֿאלקספֿערוואַלונג לכבוד די דעלעגאטען און געסט, וואס וועלען קומען אויפֿן קאנגרעס.

זונטאג, דעם 12-טען אנוסט, מיט אַטאָג פֿאַר דעם עפֿענען פֿונ־ם קאנגרעס, וועט זיין א יום־טוב אין באַטאַנישען גאַרטען; דאָנערשטאג אבענד, נאָך דער לעצטער אסיפה פון קאנגרעס וועט זיין א באַל.

אַלע שקל-צאָהלער קענען צוגעלאזען ווערען אלס געסט צו אַלע אסיפות פֿונ־ם קאנגרעס. אַנדערע געסט קענען קריגען בילעטען צו די אסיפות אויף איין טאָג אָדער אויף אַלע 4 טעג פון קאנגרעס. די בילעטען פֿאַר געסט ווערען פֿערקויפֿט אין ביורא.

דער קאמיטעט וועט אויך בעזאָרגען מען זאל אויף די וואקזא-לען אויפֿוואַרשען אויף די דעלעגאטען און מען זאל זיי פֿערזאָרגען מיט וואָהנונגען און דעסטאראנען.

א שטרענג כשר'ער דעסטאראן וועט זיין געפֿענט אין קאנגרעס פֿאַר די דעלעגאטען און זייערע בעקאנטע.

דער אָדרעס: „English Zionist Federation“, London, W. g. 5. Jessel Chambers, Chancery Lane.

* * *

אויף איינער פון די ציוניסטישע ראַיאָן-אסיפות אויף וועלכער זענען געווען 166 מענשען, צווישען זיי 30 רבנים, האט מען אָנגענומען אונטער אַנדערע פֿאלגענדע פונקטען זיי פֿאַרצולעגען דעם קאנגרעס.

1. די צאָהל פון די מיטגלידער אין אַקציאָנסקאָמיטעט זאל נישט פֿערגרעסערט ווערען; אויב עס וועט זיין מעגליך בעט מען אויסצוקלייבען 2 רבנים; איינער פון די מיטגלידער פון אַקציאָנסקאָמיטעט זאל זיין אין ווילנא.

2. יעדער מיטגליד פון אַקציאָנסקאָמיטעט איז מחויב מיטצו-העלפֿען דער קאָלאָניאַליזאַציאָנסגעזעלשאַפֿט.

3. אין יעדער גובערניע און אויערד זאל זיין א בעהעלפֿער פון דעם פֿערטרעטער פון אַקציאָנסקאָמיטעט.

4. עס זאל געמאַכט ווערען איין אַניטאַציאָנסקאָמיטעט, וועלכער זאל אַרויסגעבען ביכער איבער דעם ציוניזם אין פֿערשידענע שפּראַכען;

שיקט איצט חיל ביי די גרענעצען אָבצוהיטען די איינוואָהנער אין די שטעט פון הינעזישען חיל. די סיבירישע אייזענבאָהנען זענען איצט אַלין פֿערנומען מיט חיל וואָס געהט קיין הינא. די רעגירונג האָט אויך מודיע געווען אז די פויערים וואָס האָבען זיך פֿערשריבען צו פֿאַהרען אויף בעזעצען זיך אין סיביר און אין אַמור, קענען היינאָהר מיט דער באַהן נישט געפֿיהרט ווערען, ווייל מען מוז האָבען איצט די באַהן פֿאַר סאָלדאטען, און די רעגירונג האָט דערום פֿאַרגעשריבען אָבצוהאַל-טען די עמיגראַציאָן פון די רוסישע פויערים, הויך דורך סיביר שיקט רוסלאַנד אויך חיל קיין הינא מיט דער באַהן ביז אדעם און דערנאָך מיטן ים.

די מלחמה מיט הינא אָדער אייגענטליך מיט דעם גרויסען קולאָק האָט שוין אַלעמען געקאָסט נישט וועגן קרבנות, אָבער ווי עס ווייזט איצט אויס איז עס נור א אָנהויב צו א פֿיעל גרעסערען און שטאַרקערען בלוטפֿערגיסען, די פֿעראייניגטע מלוכות האָבען איינגענומען, נאָך גרויסע און שווערע מלחמות, די שטאַט טיען-טוין. פון דעם פֿעראייניגטען חיל זענען געהרגעט און פֿערוואונדעט 775 מענשען. די צאָהל פון די געפֿאלענע ביי די הינעזער איז א סך מעהר. דער פֿעראייניגטער חיל האָט איינגעהמענדיג טיען-טוין אויך אַריינגעהאַפֿט 800 הינעזישע האַר-מאַטען. ביים איינגעהמען פון דער שטאַט האָבען זיך דערהויפֿט אויסגעצייכענט די יאַפּאַנער, ביי זיי איז דערפֿאַר אויך די גרעסטע צאָהל אומגעקומענע.

די אייראָפעאישע רעגירונגען פֿיהרען צווישען זיך איצט א אָפֿטע קאָרעספּאָנדענץ איבער די לאַגע אין הינא. מען איז אָבער נאָך אַלין נישט געקומען צו א בעשטימען בעשלוס. ביי אַזוי פֿיעל פֿריינד, פון וועלכע יעדער זוכט אַס מעהרסטען זיין אייגענע טובה, איז זעהר שווער צו קומען צו א בעשלוס, וועלכער זאל אַלעמען צופֿרידען שטעלען. רוסלאַנד איז געגען יעדע נייע טהיילונג פון דעם הינעזישען לאַנד און איז דער דעה אז די הינעזישע מלוכה דאַרף בלייבען אין איהר גאַנצהייט, עקזעסטרען אַזוי ווי פֿריהער. רוסלאַנד וויל מיט דער איצטיגער מלחמה נור איינשטילען די מרידה פון דעם גרויסען קולאָק און ראַטעווען דאָס לעבען פון די פֿערפֿאַלגטע קריסטען, זי וויל זיך אָבער נישט אַריינלאָזען אין א מלחמה מיט הינא. וועלכע קען פֿאַר איהר א סך געפֿעהרליכער זיין ווי פֿאַר אַלע אַנדערע מלוכות. רוסלאַנד איז דאָך די איינציגע מלוכה, וועלכע לעבט אין שכנות מיט הינא, רוסלאַנד האָט מיט איהר קיינמאָל קיין מלחמה נישט געפֿיהרט און זי וויל אויך איצט נישט האָבען נעכען זיך א שָכֵן, מיט וועלכען זי וועט זיך דאַרפֿען שטענדיג קריגען, די צוטהיילונג פון הינא וועט געוויס אַרויסרופֿען די בלוטיגסטע און לאַנגע מלחמות, פון וועלכע רוסלאַנד קען ליידען מעהר פון אַלעמען. רוסלאַנד איז אויך געגען די צוטהיילונג נאָך דער-פֿאַר, ווייל זי וויל אין שכנות נישט קריגען נאָך איין אַנדערע מלוכה. די אַנדערע פֿעראייניגטע מלוכות און אויך בעזאָנדעס יאַפּאַן זענען אָבער דער דעה, אז די איצטיגע הינעזישע רעגירונג גיט קיינעם קיין בעוואָרעניש, נישט, אז עס וועט ווערען רוהע אין לאַנד, און אז די פֿרעמדע אונטערטאָנען וועלען קענען אין הינא גענוג געשיצט ווערען, און דערום זענען זיי פֿאַר די צוטהיילונג פון הינא.

וואָס וועט ווייטער זיין ווייס מען נאָך אַלין נישט, נאָר ווי עס ווייזט אויס וועלען דאָך די פֿעראייניגטע מלוכות סוף-בל-סוף, פֿאַרט ערקלערען אָפיציעל מלחמה, ווייל די מרידה ווערט אַלין שטאַרקער און ווייל די הינעזישע רעגירונג טהוט גאָר נישט צו בערוהיגען די פֿרעמדע מלוכות.

די קענער פון הינא בעשולדיגען אין דער מרידה אַלין שטאַרקער די קריסטליכע מיסיאָנערען, וואָס האָבען געגען זיך אַזוי שטאַרק אויפֿ-געבראַכט דאָס הינעזישע פֿאלק. די שנאה צו די מיסיאָנערען איז געווען די ערשטע סבה, וואָס האָט אין הינא געשאַפֿען די שרעקליכסטע בלבולים געגען די קריסטען איבערהויפֿט. אַזוי ווי די שנאה צו יו ען-און די אונגעקאַנטשאַפֿט מיט זייער לעבען געבאַרען ביי קריסטען דעם שרעקליכען רעיון פון צלילת דם, אַזוי האָבען אויך אין הינא די שנאה צו קריסטען און די פֿערשידענהייט פון זייער לעבען אַרויסגעריר-

שטימען, דאָס יעדער ציוניסט דארף אנשטאָט 40 קאפּ" געבען אַ רובעל. די 40 קאפּ" וועט מען אוועקשיקען דאָרט וואו פֿריהער, און פֿאַר די איבריגע 60 קאפּ" וועט מען שיקען דעלעגאטען צום קאָנגרעס, אמת'ע דעלעגאטען, פֿאַרשטעהער פון פֿאַלק, פון זיין כח און זיין רצון. מען קען אין מיין פֿראַיעקט געפֿינען פֿערשידענע פֿעהלער, גאנץ גוט איז ער אפשר אויך נישט, אָבער ער איז דאָך בעסער פון אלע אנדערע. „א רובעל איז אַ גרויסע סומע, ובפֿרט ביי איצטיגע שלעכטע צייטען.“ אמת, א רובעל איז מעהר ווי 40 קאפּ", נאָר, ערשטענס, ס'איז איצט אויך דאָ אַסך ציוניסטען וואָס קויפֿען עטליכע שקלים; צווייטענס, קען מען איינשהילען דעם רובעל אין 4 ראַטעס, 5 קאפּ" אלע דריי חדשים, דריטענס, ווען יעדער ציוניסט וועט וויסען דאָס צום סוף יאָהר קען ער אָנגעבען זיין שטיט פֿאַר וועמען ער וויל און דאָס ער אליין קען אויך קריגען דעם כבוד אויסגעקליבען צו ווערען פֿאַראַ דעלעגאט, וועט ער נאָר מיט אַ גרעסערען חשק געבען דעם רובעל; אויך די אַרבייט פון די דעלעגאטען אויף דעם קאָנגרעס וועט דורך דעם זיין אַ אנדערע, און די אַרבייט פון די חברים אַ גאנץ יאָהר וועט אויך זיין אַ אנדערע, אַ ערענסטערע און אַ טיעפֿערע.

אלואַ, צום ביישפּיל, די שטאָדט, וואָס האָט געקויפֿט 2500 שקלים, וואָלט געהאט בערך 1500 רובל. פֿאַר די סומע וואָלט מען געקאָנט שיקען דעלעגאטען פון פֿערשידענע פֿארטייעס, אמת'ע פֿאַר-שטעהער, און נישט אַרומגעהען אין נאָכפֿרעגען ווער עס פֿאַהרט קיין אויסלאַנד און בעטען איהם ער זאָל אַפֿגאַהרען קיין לאַנדאָן. והנני מכבֿרך ומקירך כערכך הרם דה. ז. ביחאווסקי, ווארשא.

בריעף פון ווארשא.

(ענרע)

דיא מאַטעריעלע ווייט פֿון די וואַרשאַטען ענטוויקעלט זיך גאנץ פאַמעליך:

אין יאָהר	האָט דאָס פֿער- מעגען פֿון די וואַרשאַטען- טראַנספֿערטן [רובל]	דער אינווענטאר מען פֿאַר אויסגע- א-בייטע סחורה	געלויבט האָט
1892	6677	5451	760
1893	6825	5777	1873
1894	7734	9193	2348
1895	8823	6628	2096
1896	8882	6749	2973
1897	9395	6632	3245
1898	10177	6799	5802
1899	10161	7480	6101

דערביי מוזען מיר בעמערקען, אז די אַרימקייט און דאָס פֿוילע וואַקסען פֿון די צאָהלען שטאַמט דערפֿון, וואָס מיט די וואַרשאַטען אינ-טערעסירט זיך נור די געבילדעטערע קלאַס, בֿעט די פֿרומע וואַרשויער פֿעלי-פֿתים זענען יוצא מיט חֶדְרִים צו פֿערוואַנגען די נִשְׁמָה און גיבען אויף די וואַרשאַטען פֿאַר קיין גראַשען.

נאָר נישט בעסער שטעלט זיך פֿאַר די טאַבעלע פֿון לעהרלינגע:

אין יאָהר	האָבען זיך פֿערשייבען	זיך געלערנט האָבען דורכשניטליך	געענדיגט האָבען
1892	431	150	6
1893	375	167	5
1894	236	141	7
1895	367	148	7
1896	251	133	6
1897	219	140	4
1898	181	133	11
1899	168	116	4

די אַרבייטען פֿון דעם אַניטאַציאָנס-אַמיטעט וועלען שטעהן אונטער דער אויפזיכט פֿון אלע ראַיאָן-פֿערטרעטער. די אַניטאַציאָנסביכער דאַרפֿען ניט אָנהערען אָמונה-זאַכען.

5. די אסיפה דריקט אויס איהר וואוניש עס זאָל פֿעראייניגט ווערען די צענטרען פֿון פֿינאַנץ, פּאסאט אין אַניטאַציאָן.

6. די באַנק זאָל אויך ווייטער פֿערקויפֿען אַקציעס אויף אויס-צאָהלען.

7. איינצופיהרען איינצאהלונגען אין באַנק אויף מאַרקעס, ווי עס איז איינגעפֿיהרט אין שפּאַרקאַסען.

8. די באַנק זאָל זעהן צו פּוועלען מען זאָל יודען אַריינלאָזען קיין אַרץ-ישראל.

9. די באַנק זאָל זיך פֿערנעהמען מיט איינריכטען קאָלאָניעס אין אַרץ-ישראל פֿאַר יודען וואָס זענען שטערקישע אונטערטאָנען.

10. עס זאָל ווערען אַזוי ווי פֿריהער אַז מען זאָל מעגען מאַהנען שקלים ביי יעדען יודען און נישט דוקא ביי ציוניסטען.

11. דאָס געלד, וואָס מען צאָהלט אין מעהר ווי פֿאַר איין שקל, זאָל בלייבען אין קאַסע און זאָל פֿערווענדעט ווערען אויף אַניטאַציאָן און אויף שיקען דעלעגאטען צום קאָנגרעס.

* * *

איבער די וואַהלען צום קאָנגרעס שרייבט מען אונז:

זעהר געעהרטער הערר רעדאַקטאָר:

„נאָך אין אַ פֿאַר וואַכען וועלען זיך די פֿאַרשטעהער פֿון אינ-זער פֿאַלק אין לאַנדאָן פֿערוואַמלען צו מיישב זיין זיך ווענען א. ז. וו. א. ז. וו.“

די שענע אין שטאַלצע פֿראַזע הערט מען און לייענט מען יעדען טאָג, ווען מען קוקט זיך אָבער צו צו דער וואַהל פון די פֿאַר-שטעהער אַביסיל בעסער און ערנסטער, זעהט מען, איך וויל חס-דחלילה קיינעם פון די דעלעגאטען ניט בעליידיגען — דאָסדער גרעסטער שטייל פון זיי, זענען דעלעגאטען נור נאָכן נאָמען נאָך, אָבער זיי זענען נישט אמת'ע פֿאַרשטעהער ווי עס בעדאַף צו זיין. נישט דער פֿאַהרט קיין באַזעל אָדער לאַנדאָן וועמען דער רובֿ הקהל קלויבט אויס, נאָר מען קלויבט אויס דעם, פון וועלכעס מען ווייס לכתחילה אז ער קען און וויל פֿאַהרען. איך מיין נישט, אז אַ גביר אָדער אַ גביר וואָס זשאַלעוועט נישט אַ פֿאַר הונדערט רובעל און וויל זיין אויף אונזער קאָנגרעס דארף מען נישט אויסקלויבען, הוי! אָבער דער עיקר טאָר דאָס נישט זיין, עס איז זעהר טרויריג דאָס צו זאָגען, אָבער דער טרויריגסטער אמת איז דאָך ניצליך! עס איז אייך קיין סוד נישט, דאָס אין יעדעם פֿער-איין ווייס מען פֿריהער ווער עס וועט זיין דער פֿאַרשטעהער, דען מען ווייס ווער עס פֿאהרט, אָבער ווייס דען דער וואָס פֿאַהרט צוליבע וואָס ער פֿאהרט, צי ער פֿאהרט טאַקע ווי מע זאָגט לִשְׁמוּ וְלִשְׁמָה אָדער אום זיך גלאַט אַביסיל דורכצופֿאַהרען, אייף אַ נאָכקור נאָך קארלסבאָד אָדער מאַריענבאָד; צי זענען אין דער אייגענער חברה נישט דאָ מענשען וואָס זענען אַ סך מעהר אַריינגעטון אין די ענינים פון כלל, ובפֿרט אין ציוניזם, צי זייער זיין אויף דעם קאָנגרעס וואָלט גע-בראַכט מעהר נוצען דעם קאָנגרעס און דער חברה? מיט אַזעלכע ווייטיגע שאלות אינטערעסירט מען זיך זעהר וועניג און מען דארף זיך נישט מיט זיי אינטערעסירען, דער טעם איז אַ פֿאַסטער — ס'איז נישט דאָ אויף הוצאות, און אַזוי ווי פֿלוגי בן פֿלוגי פֿאַהרט סיי ווי סיי, קלויבט מען איהם אויס, און די חברה בלייבט נישט אין באַזעל פֿערשעמט — זי האָט אויך איהר דעלעגאט.

איך רעכען אז אַזוי דארף נישט זיין, מען מוז איצט אויף דעם קאָנגרעס אין לאַנדאָן אויסזוכען אַ מיטעל, די גאַנצע אַרדענונג פון די וואַהלען צו ענדערען, ווען נישט זעה איך אין דעם אַ גרויסע סכנה פֿאַר די צוקינפֿטיגע קאָנגרעסען.

עס זענען דאָ פֿערשידענע פֿראַיעקטען, פון אלע דאָכט מיר, דאָס דער פֿאַלגענדער איז דער בעסטער. מען זאָל אין לאַנדאָן בע-

מיר דערמאנען נאך אמאל: ווארשוער קהל איז דער גרעסטער יודישער קהל אויף דער גאנצער וועלט, און — וואס גרעסער מען איז מער פליכטען האט מען...

ישראל שווערגעמוטה.

P. S. דאס מיניסטעריום האט ערלויבט דער ווארשוער יודישער געמיינדע צו מאכען איין אנלייגע אויף 300 טויזענד רובל אויף ענדיגען דאס נייע שפיטאל.

צווישען אונז גערעדט.

עס איז גוט צו זיין א העלד ביי די ענגלענדער, פראנצויזען, נארוועגער און ביי וואס פאר א פאלקער איהר ווילט, נור ניט ביי דעם יודישען פאלק. וואס פאר א כבוד און ערגעבענהייט ווייזען ארויס די ענגלענדער צו זייערע העלדען, וועלכע געפינען זיך אין טראנסוואל ווי בענעהען זיי זיך מיט די ווייכער און קינדער פון די העלדען? יעדער ענגלענדער שעצט זיך פאר דעם גליקליכסטען ווען ער האט דעם צור-פאל מיט עטוואס זיי צו העלפען, מיט עפס ארויסצווייזען זיין ער-געבענהייט צו זיי; קיין געלד, קיין זאך שפארען זיי ניט דערויף. איינער א נארוועגער נאנסען איז גענאנגען מלחמה האלטען אין די קאלטע פֿערגליווערטע לענדער — מיט אייז-בערג; ער האט געוואלט דערגרייכען דעם סוף פון ים הקרח. איהם איז געראטען צו דערגרייכען אין די אייז-בערג מער מיט עטליכע הונדערט טויט ווי די פֿריהערדיגע רייזענדע פון אנדערע פֿעלקער, און די נארוועגער האבען זייער העלד נאנסען „געטראגען אויף די הענד“ און דעם גרעסטען כבוד אָנגעגעבען, דאס גאנצע נארוועגישע פאלק פון גרויס ביז קליין, פון אַריס ביז רייך, האבען אנטהייל גענומען אין דעם כבוד אָנגעגעבען זייער העלד און דאס גאנצע פאלק שטאלצירט מיט זייער נאנסענען.

עפס איינער א פראנצויז מארשאן איז מיט זיינע חברים אין א רייזע אין אפריקא פֿערבלאנדעט געווארען אין א לאנד פאשאדא און עס האט זיך איהם פֿערגליסט צונעהמען דאס פאשאדא פאר זיין פראנקרייך און ער האט זיך צולעב דעם געשלאגען מיט א פאר ווילדע אפריקאנער; דערפון אבער האבען זיך באלד דערוואוסט די ענגלענדער און האבען געזאגט: אז ווי באלד „צונעהמען“ זענען מיר דא און האבען פאשאדא ביי די פראנצויזען טאקע צונענומען. דאכט זיך אז מארשאן האט מיט זיין העלדענטהום ניט אזוי גוט אויסגעשפילט און פונדעסט-וועגען ווען ער איז געקומען קיין פראנקרייך האבען די פראנצויזען זייער העלד מארשאן דעם גרעסטען כבוד אָנגעגעבען, נור דער פאר וואס ער האט געהאט א נומער ווילען נומער צו ברענגען זיין פאלק, האט ער האט עס מיט אויסגעפֿיהרט.

מיר יודען האבען עדרהים אויך אונזערע העלדען — גבורים, זיי האבען פאר אונזער פאלק געוויזען ניט ווינציגער גבורה און העלדענ-טהום ווי אלע אנדערע פאר אנדערע פֿעלקער.

מיט א יאהר 15 צוריק האבען א פאר הונדערט יודישע יונגע לייט זיך אָנגעצונדען מיט א הייליג פֿייער צו דעם לאנד פון זייערע עלטערן — צו ארץ-ישראל. זיי האבען מער ניט געוואלט זיין צו שאנד און שפאט, זיי האבען ניט געקענט איבערטראגען ווי אנדערע פלעגען אָבווייזען אויף יודען אז זיי ווילען ניט אַרבייטען, זיי זוכען נור גרינגע פרנסות, זיי זענען שענקערס, פֿאקטוירים, מעקלערס, שאכער-מאכערס, א. ד. ג. און די יודישע יונגע לייט האבען זייערע אייגענע זעסענע ערטער אוועקגעלאזט און אוועקגעגאנגען צו שאפֿען פאר זייער פאלק איין אייגענע היים אין ארץ-ישראל. ניט מיט שווערדען און ביקסען זענען זיי געגאנגען אין דער שווערער מלחמה, נאך מיט קרעפֿטיגע הענד צו אַרבייטען, מיט א נומער ווילען, מיט הייליגע געדאנקען און ליעבע צו זייערע ברידער; אין זייער לאנד האבען זיי אָנגעהויבען מלחמה צו האלטען מיט די פֿערלאזטע פוסטע און וויסטע פֿעלדער, זיי האבען ניט געפֿיהלט די אונערטרעגליכע נרויסע 30—40 גראדיגע היטצען און האבען יאָהרען לאנג געאַרבייט אין געאַרבייט, יאָהרען לאנג האט זייער שווייס געקאפֿעט זיך טייכען ווייז אויף דער הייליגער ערד, וועלכע זיי האבען אזוי ליעב, און וויפֿיעל מאל האבען זיי טאקע מיט געוועהר

מיר זעהען, אז פֿון יאהר צו יאהר פֿאלט, מיט אייניגע אויסנאמען: (1) די צאהל פֿון די, וואס פֿערשרייבען זיך (אויסער 1895), (2) די צאהל פֿון די וואס לערנען זיך, און — אז די צאהל פֿון די, וואס ענדיגען די ווארשטאטען האלט זיך (אויסער 1898) צווישען 4 און 7! אז דורכשניטליך ענדיגען 6¹/₂ אויף 141 שילער, וואס האבען געאַרבייט און 278¹/₂ — פֿערשרייבענע... דאכט זיך וועגיג?

די סבות, וואס לאָזען די ווארשטאטען זיך נישט שטארקער ענט-וויקלען, זענען, ווי מען קען זיך מישער זיין, פֿערשיעדענע. (1) א סך קינדער קענען נישט בעזוכען, פֿפֿרט ווינטער, די וואר-שטאטען, ווייל זיי האבען נישט אין וואס צו קומען און זיצען נאָקעט און באַרוועס אין דער היים. ריכטיג בעמערקט דעריבער דער קאָמיטעט, אז ווען די נדרות זאלען געניגען, מען זאל שפייזען און קליידען אלע שילער, וואלטען די ווארשטאטען בעסער געשטאנען. נאך ריכטיג איז עס נור אז ווייט, אז ביי פֿריי האלטען אלע קינדער מיט עסען און קליידונג וואלטען זיך מער קינדער פֿערשרייבען, עס וואלטען דורכשניטליך אויך מער קינדער געאַרבייט, פֿפֿרט ווינטער-צייט, ווען די הילף איז נייט-הי-גער, נאך מען מוז מודה זיין, אז דער פראצענט פֿון די, וואס ענדיגען די לעהרע, גענען דער צאהל פֿון פֿערשרייבענע, וואלט ווארשיינליך נאך מער געפֿאלען, ווייל —

(2) די צווייטע סבה שטעקט זיכערליך דערינען, וואס דאס רוב עלטערן שיקען נישט די קינדער אויסצולערנען א מלאכה; זיי ווילען זיי בעסער האלטען אין א חדר אָדער שיקען אין א לערנ-שוהלע, נאך זיי ווילען איבערקומען די שווערע ווינטער-צייט אָדער אזוי א שלעכטען חרש, ווען די קינדער ליידען הונגער און גויט... אויך —

(3) האט די אַרימקייט נישט קיין צייט צו ווארטען עטליכע יאהר זיך אויסצולערנען א מלאכה... קוים קען דאס קינד, וואס עס איז אַרביי-טען, צוהעלפען, מוז עס שוין פֿערדיענען און צושטייער געבען דער גאנ-צער פֿאַמיליע. דיועלבע סבה ווירקט נישט נור אין די ווארשטאטען, נאך אויך ביי לעהרונגליך, וואס אַרבייטען פריוואט ביי פֿעל-מלאכות; זעל-טען זיי זאלען אויסהאלטען די בעשטימטע צייט; די גויט יאָנט אַרויס פֿערדינען די פאר גראַשען נאך איידער מען האט זיך ריכטיג אויסגע-לערנט די מלאכה.

(4) ביי גרעסערע מיטעל, וואלטען די ווארשטאטען געקאנט זיין א ריכטיגע שוהלע, דאס הייסט: א חדר (פאר יודישע זאכען) א שוהלע (פאר אלגעמיינע) און א ווארשטאט (אויס צולערנען א מלאכה) צוזאמען. דעמאלט וואלטען די ווארשטאטען בעקומען א דאפֿעלטען ווערט, זיי וואלטען געוועזען נישט נור א צדקה זאך און נישט נור פאר ווארשוי, נאך איין אלגעמיינע יודישע אינסטיטוציע, צו פֿערשפרייטען א ריכטיגע ערציהונג פאר בעל-מלאכות; און דאס וואלט ווארשוי, דער גרעסטער יודישער קהל אויף דער וועלט, געדאַרפֿט האבען. ליידער אבער איז דאס אונגענליך (1) פֿל זמן עס אינטערעסירט זיך מיט די ווארשטאטען נור די געבילדעטע יודישע קלאסע, בישעת ווען די אַרטאָדאָקסישע איז יוצא מיט פֿערזאָרגען די נשמות מיט חֲדָרִים און לאָזען איבער די זאָרג פֿאַרן גוף דער השגחה-פֿרטים... (2) און פֿל זמן די ווארשוער קהלס-לייט וועלען זיך בענוגענען מיט וואָהלטהעטיגקייטען און שרעקען זיך פאר פֿאַלקס אַרבייט... און וועלען נישט זעהען ווייטער, ווי זייער, ווען אויך גענוג לאנגע, קהל'שע נאָז...

דאס פֿאַלקס-געפֿיהל זאל זיין שטארקער, וואלטען די מַגִּיעוֹת, וואס לאָזען נישט פֿון די ווארשטאטען מאכען ריכטיגע שוהלען, אוועק געפֿאלען און די נדרות וואלטען פֿיעל גרעסער און מעהרער געוועזען... * * *

דערמאנענדיג דעם בעריכט איבער די ווארשטאטען, ווינטשט זיך דער העכסט-ליבעראלער „פֿשענלאַנד טיגאָדניאָווע“, אז דער קאָמיטעט, וואס פֿיהרט די ווארשטאטען, זאל בעשטעהען מער פֿון אזוינע לייט, וואס ווייסען און פֿיהלען דאס געברויך פֿון לאַנד; ווען ווינטשען זאל העלפען, וואלט איך צוגעגעבען: און דער עקר פֿון זייער פֿאַלק...

געבויט, ווילען מיר אליין היינט א תל מאכען און האלטען תמיד אין איין שרייען אז מיר זענען אומגליקליך און נאך נישט וועלען טהון? אויב ווען נישט איצט איז ווען דען?...

אָט אזוי בענגעהן זיך יודען מיט זייערע העלדען. זאָנט וואָס איהר ווילט, נאָר אַ העלד איז בעסער צו זיין ביי די ענגלענדער און ביי וועלכע פֿעלקער איהר ווילט, נור נישט ביי דעם יודישען פֿאָלק. מ. חיות.

די יודישע וועלט

עסטרייך. כבוד פֿאר אַנטיסעמיטען. דער פֿיהרער פֿון די עסטרייכישע אַנטיסעמיטען, דער ווענער בורגערמייסטער דר. ליגער האָט זיך געווען צו אכבוד, אויף דעם אנטראג פֿון אַנטיסעמיט דר. ניימאר, וועלכער איז ערשט אויסגעקליבען געוואָרען פֿאר אַ וויצע בורגערמייסטער דורך השתדלות פֿון דר. ליגער, האָט דער שטאדטראט בע-שלאָסען אַז מען זאָל איינשרייבען דעם נאמען פֿון דר. ליגער אין „גאלדענעם בוך“, ד. ה. מען זאָל איהם מכבד זיין מיט דעם טיטעל „עהרענדיגער“ פֿון דער שטאדט ווען, וויל ער האָט געטהון פֿיעל טובות די קריסטליכע איינווא-נער אין ווען א. ה. וו. די ליבעראלע צייטונגען זענען זעהר אויפגעבראכט וועגען דער מעשה.

רומענישע עמיגראַנטען. די „עסטרייכישע וואכענשׂ“ איז מודיע אז „די איזראעליטישע אלליאנץ“ האָט פֿאַריגע וואָך איזגעקעניקט 1300 רומענישע אויסוואַנדערער פֿון ווען צו די האַפֿענשטערט. דער גרעסטער טהייל פֿון די עמיגראַנטען האָבען בעקומען זענענדיג אין ווען פֿון „דער איזראעליטישער אלליאנץ“ — וואָהנגען עסען און ריווע-הוצאות. מעהר ווי 300 פערזאָן זענען געוואָרען געשיקט פֿון רומעניען גלייך קיין אמעריקא.

שבת אבערנס דעם 7/ זענען אַנגעקומען מיט דער שיף אַ גרויסע פארטייע עמיגראַנטען. אין קיין איין פארטייע האָט מען נישט אַנגעזעהען אזוי פֿיעל אַרומקייט און עלענד ווי אַן די עמיגראַנטען. עס זענען געווען מעהר ווי 300 פערזאָן, דארנטער פֿיעל פֿרויען און קינדער אַנגעטעהן אין געמיינע צעריסענע קליידליך. בשעת דאס שיף איז צוגעקומען צום האַפֿען האָבען זיך אלע עמיג-ראַנטען צוזאמענגעשטופט. באַלד איז צוגעקומען דאס שיף צו דער בריק, וואו מען געהט אראב צום האַפֿען. מען האָט געהערט ווי דער פֿיהרער פֿון דער פארטיי האָט געהאלטען אַ רעדע פֿאר די עמיגראַנטען און ווי די עמיגראַנטען האָבען געשריען: הורא! עס זענען אויסגעשטיגען פֿון שיף פֿרויער די קליינע קינדער מיט די מוטערס. דערנאָך די גרעסערע קינדער און נאך ווי די מענער מיט די פֿעקליך אויף די פֿלייצעס. עס האָט אויסגעזעהען ווי דאס עלענד אליין איז אראבגעקומען אין כל אַ מיני געשטאַלטען. בלייבע אויסגעמאטערטע פֿנומער, פֿינסטערע בליקען, איינגעבויענע רוקענס און געלאטעטע ברודגע קליידער. צווישען די מענער זענען געווען יונגע און מיטעלע מענשען און אויך זקנים. אוועקלייגענדיג די פֿעקליך אין איין הויפֿען האָבען זיך די עמיגראַנטען אויסגע-שטעלט וויא די סאָלדאטען אין צוויי שורות און געווארט וואס די מיטגלידער פֿון דער איזראעליטישער אלליאנץ, וועלכע זענען געקומען זיי מקבל פנים זיין, וועלען זיי הייסען טהון. עס זענען געקומען אַמניבוסען, וועלכע האָבען אָבגע-פֿיהרט די פֿרויען און די קינדער אין אַ בעזונדער נאכטקוואַרטיר, און די מענער אין אַ בעזונדער הויז וועלכעס האָט אָבגעגעבען פֿאַר זיי אַ נדבן.

דאָרט וועלען אלע בעקומען עסען און טרינקען ביז זיי וועלען דארפֿען אוועקפֿאַהרען.

ווייערער „געזאפט“ איז יודיש קינד. אין דער „נייער פֿרייער פרעסע“ פֿון 7-טען יולי איז גערוקט דער דאָזיגער בריעף: „געזעצטער הערר רעדאקטאר! איך וועל אייך זעהר דאנקבאר זיין, ווען איהר וועט אברוקען מיין בריעף אין אייער בלאט. די מעשה וואָס איך דערצעהל אייך וועט איינמאל גיבן אַ בעגריף פֿון די אָרדנונגען אין גאליציע און דער-מאהנען אַן דעם פֿאל מיט ישראל אראטען. צווייטענס מיין איך מיט מיין בריעף אויפֿצוועקען דאס געוויסע פֿון אונזער עולם און צו בעטען ביי זיי רחמים פֿאַר אַ פאטער, וועלכען מען האָט צוגענימען זיין קינד. דעם 12-טען יוניגעגען 1 אַ זיגער בייטאָג איז פֿלוצלינג געקומען צו מיין שטוב אין דאָרף מאַלאַ, א נישט ווייט פֿון ראָפֿצשיצע, דער פֿויער וואַיזשיק גערוואַז, האט אַנגענומען מיין טאכטער בלומע קאַרניץ, וועלכע איז גראַדע דורכגעגאַנגען אין הויף, און האָט זי אוועקגעפֿיהרט אין הויז פֿון אַ פֿויער בלאזניק, וועלכעס שטעהט נאָהנט פֿון מיין שטוב. איך בין דאמאלס געווען וועגען געשעפט אין איין אנדער דאָרף, און מיין פֿרוי איז געווען פֿערנומען אין פֿעלד. אויסער בלומע זענען געווען אין שטוב מייןע עלטערע צוויי טעכטער וועלכע זענען ארויסגע-לאָפֿען פֿון שטוב דערהערענדיג די געשרייען פֿון דער שוועסטער, נאר זיי האבען איהר גאר נישט געקאנט העלפֿען. שפעטער אביסל זענען זיי געגאַנגען צוזאמען מיט מיין פֿרוי צום הויז פֿון פֿויער בלאַזניק, אבער די פֿויערס פֿון ארום האָבען זיך דאָרט פֿערקליבען און האָבען זיי נישט צוגעלאָזט. אבער צייט בין איך געקומען אהיים און בין געוואָהר געוואָרען אז די פֿויערס זענען אוועק-געפֿאַהרען מיט מיין טאכטער אין דאָרף שיערליס און און האָבען זי דארט

אין די הענד געמוזט זיך ראנגלען מיט די ווילדע בעדאניגער, וועלכע פֿלעגען אָפֿט אַנפֿאלען אויף זייערע פֿעלדער, וויפֿיעל מאַל האָבען די יודישע אַרבייטער געשפּיעלט מיט דעם לעבען! נאָר ענדליך האָבען טאקע די יודישע העלדען גובר געוועזען — די מלחמה איינגענומען. אויף די פֿריהעריגע וויסטע, פֿערלאָזטע, טויטע פֿעלדער זעהט מען איצטער רייכע ווייגערטער. אדאנק די יודישע העלדען, די ערשטע יודישע אַרבייטער אין פֿאלעסטינא. האָבען מיר איצט דאָרט יודישע קאָלאָניעס. נאָר ווי אזוי האָבען מיר, יודען, אָבגעדאנקט אונזערע יודישע העלדען?

הערט ווען איהר האָט אויערען, פֿיהלט ווען איהר האָט האַרץ, טהוט ווען איהר זענט אויך מענשען.

די דאָזיגע יודישע אַרבייטער, וואָס האָבען געהאַט אַרבייט אין די קאָלאָניעס, בעת זיי זענען נאָך יונג געווען, שטאַרבען איצט פֿאַר הונגער, אין פֿאלעסטינא, ווייל די קאָלאָניסטען קענען זיך שוין בענגעהן אָהן זיי, און די אַרבייטער האָבען דערום קיין אַרבייט נישט פֿון וועלכע זיי זאָלען זיך קענען מיט זייערע הענד ברויט פֿערידענען פֿאַר זייערע ווייב און קינדער.

אייניגע פֿאַרשטעהער פֿון די „חובבי-ציון“ און פֿון דער חברה יק”א האָבען אפילו געטראכט, מען זאָל פֿאַר די אַרבייטער געפינען אַרבייט, נאָר דערווייל האָבען זיי נאָר נישט געטהון אים צו פֿער-גרינגערען זייער לאַגע.

„עס איז נישט נור פֿון די אלע פֿלענער כמעט נאָר נישט געוואָרען, — שרייבט אונז פֿון דאָרט אונזער קאָרעספּאָנדנט „דער אַלטער ציוניסט“ — נאר מען האָט פֿאַר דער צוקונפֿט פֿון די אַרבייטער קיין שפור האַפֿע-נונג געגעבען, מען האָט זיי פֿון אלע זייטען נור איין עצה טובה גע-געבען: יעדער זאָל פֿאַהרען וואוהיין ער וויל. ער זאָל טהון וואָס ער פֿערשטעהט, און ווער עס וועט נישט האָבען מיט וואָס אַרץ-ישראל צו פֿערלאָזען, וועט מען איהם זעהן מיטצוהעלפֿען ער זאָל קענען אוועק... אמת, עס איז איצט נישט אזוי גרינג עפֿים נייעס צו שאַפֿען אין אַרץ-ישראל, אָבער פֿון שווער ביז אונגמעגליך איז נאָך גאַנץ ווייט. מען וואָלט דאָך געקענט דערוויילע ביז מען וועט קענען בע-זעצען דאָס גרויסע שטיק לאַנד סאדזשערא, וואָס די חברה יק”א האָט געקויפֿט, מיט פֿערשיעדענער אַרט אַרבייט בעשעפֿטיגען די אייניגע הונדערט אַרבייטער וואָס זענען אָהן אַרבייט געבליבען; דאָס וואָלט זיכער שענער און ניצליכער געווען ווי איצט, ווען עס שטעהן גרייט צום אוועקפֿאַהרען אזוי פֿיעל פֿאַמיליעס, איך זאָגשענער, דען ווירקליך עס איז דעם פֿאַריגען דיענסטאָג געווען דער גרעסטער חילול-השם צו זעהן מיט וואָס פֿאַר אַ טרויער עס האָבען זיך געזעצט אויפֿן שיף ביז 90 נפשות פֿון די אַרבייטער-פֿאַמיליעס. איך האָב שוין צוגעזעהן פֿערשידענע סצענען ביים שידען זיך מיט פֿריינד, עלטערן, נאָר אזא געזעגענע זיך האָב איך נאָך נישט געזעהן. די הערצער זענען אזוי פֿער-קלעמט געווען ביי אלעמען, דאָס מען האָט פֿון קיינעם קיין וואָרט געהערט רעדען. די האַפֿענונג, וועלכע איז ביי זיי אזוי טייער געווען, דאָס איינציגע אידעאל, וועלכעס האָט זיי מיט אזוי פֿיעל יאָהרען צו-ריק אין אונזער פֿאַטערלאַנד געפֿיהרט, פֿון וועלכען זיי האָבען אזוי פֿיעל ערוואַרטעט — דאָס אלעס האָט מען ביי זיי אין גאַנצען צו-גענומען. פֿון אלעס וואָס איז זיי טייער אַ תל געמאַכט און געהייסען געהן צוריק אין דער וועלט, אין גלות, וואַנדערען, ווידער האַנדלען און שווינדלען, ווידער שאַבער מאַכערן...“

אזוי געזעגענען זיך נור פֿערשפּטע, אויף אייביג פֿערלאָרענע אומגליקליכע, מיט זייער טייערען פֿאַטערלאַנד, מיט עלטערן און פֿריינד... שוין זשע האבען די חברה חובבי-ציון און יק”א קיין אנדער עצה נישט געקענט געפינען פֿאַר די יודישע אַרבייטער? עס איז באמת גוואָלד צו שרייען, ווען וועלען מיר שוין ווערען צו אנדערע פֿעלקער גלייך? ווען וועלען מיר שוין זיין אימשיטאנד צו פֿערשטעהן וואָס מיר ווילען און וואָס מיר האָבען צו טהון? אָדער צו זענען מיר שוין און דער אמתן אזוי פֿערשאַלטען, אז פֿון דעם, וואָס מיר האָבען געכטען

הען די סבה פאר וואס ביי יודען שטארבט מען בערך וועניגער ווי ביי קרים-טען, בעת עס איז יודען, אז יודען לעבען אין שלעכטערע אומשטענדען ווי קריסטען. די סבה איז אבער ווייל ביי יודען ווערען קליינע קינדער בעסער אבגעהיט ווי ביי קריסטען.

סענאטסערקלערונג. דער סענאט האט ערקלערט, אז אויב יודען בעלי-מלאכות בעזעצן זיך אין די אינוועניגסטע גובערניעס פון רוסלאנד האבען זיי דאס רעכט אינוועטרעטען אין צעך פון די בעלי-מלאכות. דער צעך קען אבזאגען נור אזוינע יודען, וואס האבען אויף זיך א פערברעך, פאר וועל-כע זיי דארפן געמישט ווערען.

— א חברה אדעסער ציוניסטען האט בעשלאסען ארויסצוגעבען ציו-ניסטישע אגיאטאציעס בילדן. די ביכליך וועלען געדרוקט ווערען אין 10,000 עקזעמפלארען און צוטהיילט ווערען אומויסט. כדי צו בעדעקען א טהייל פון די הוצאות אויף ארויסצוגעבען אזוינע ביכליך וועט מען אויף זיי דרוקען מודעות. דאס ערשטע ביכל וועט זיין איין ארכיט פון פאג' מאנרעלשטאם אין דער רוסישער שפראך, וואס איז ציוניזם?

*

פראנקרייך. הילף פאר די רומענישע יודען. דעם 26 יוני איז געווען ביי דער "חברה כל ישראל חברים" א אסיפה אויף וועלכע מען האט גערעדט וועגען דער לאגע פון די יודען אין רומעניען. עס זענען געווען אויף דער אסיפה דעלעגאטען פון דער "יוענער אליאנץ" פון דער ענגליש-יודישער חברה, פון די יודישע קהלות אין בערלין און פראנקפורט אמאין, און אויך אגרויסע צאהל פון יודישע פארנעממע מענשען פון פערשידענע לענדער. מען האט בעקלערט די דאזיגע פונקטען: (1) וואס זאל געשעהען מיט די יודען, וועלכע זענען געצוואונגען ארויסצופאָהרען פון רומעניען. (2) וואס זאל געשע-הען מיט די רומענישע יודען וועלכע מוזען דערווייל בלייבען אין רומעניען. (3) אויף וואס פאר איין אופן וואלט מען קענען ווירקען אויף דער רומענישער ממשלה זי זאל גישט אזוי פיל דרוקען די יודען. מען האט בעשלאסען צו זאמלען געלד פאר די רומענישע יודען און צו מאכען א קאמיטעט וועלכער זאל איינפיהרען אָרדנונג אין דער עמיגראציע, זי זאל געהען לויט א געוויסען פלאן, כדי די עמיגראנטען זאלען קומען צו א תכלית. אין רומעניען אליין זאל מען איינריכטען ביליגע קיכען אין אנדערע וואָהלהעטיגע אלשטאטען, כדי צו פֿערגרינגערן די נויט פון די רומענישע יודען, און איינצוהאלטען די עמיגראציע וועלכע געהט צו שטארק מיט אמאָל. די בעראטהונגען וועלען נאך דויערען אייניגע צייט.

— אין יאנואר 1899 זענען געווען אין מארסעל פאגראמען; אין אייניגע געשעפטען האט מען אויסגעזלאָגען די מהיר און פֿענסטער, און ווייל די פאליציי האט נישט געקאנט אויפֿוועקן די שולדיגע, על כן האט דאָס גע-ריכט געפסקנט, אז מען זאל אויפֿנעהמען ביי דער שטאָרט פֿאר דעם סוחר פאלל אק-7000 פראנק און פֿאר דעם העררן דעוואכטער, וועלכער האט א געשעפט פון פֿארטיגע קליידער, 300 פֿ.

— יודישע קינסטלער. אויף דער פאריווער וועלטאויסשטעלונג האבען זיך אויסגעצייכענט די דאזיגע יודישע קינסטלער. פון רוסלאנד פראפעס-אנטאקאלסקי האט בעקומען דעם, גרויסען פֿייוו, די סקולפֿטארען א. גינצבורג און ל. בערנשטאם — יעדער א גאלדענע מעדאליע. פון די מאלער האט בעקומען ל. פאסטערנאק א וילבערנע מעדאליע.

*

ארץ ישראל. = עקספארט פון ארץ-ישראל. לויט אפיציעלע חשבונות האט מען אין יאָהר 1899 וועניגער ארויסגעפֿיהרט פא-מעראנצען ווי אין פֿערגאנגענעם יאָהר, ווייל זיי זענען אין דעם יאָהר נישט זעהר געראַמען. אין יאָהר 1898 האט מען געלאָדען אין יפויער האפֿען — 330,000 קעסטליך פאָמעראנצען, וועלכע האבען דעם ווערט פון 82,500 פונט שמער, בזת אין 1899 טען יאָהר האט מען ארויסגעפֿיהרט נישט מעהר ווי 310,000 קעסטליך, וועלכע האבען דעם ווערט פון 77,000 פֿונט. ווי עס שיינט פֿארדערט מען אלעמאָל מעהר יפויער פאָמעראנצען, ווייל אַרום יפו ווערען געפֿלאנצט יעדען טאָג נייע גערטנער. ליידער זענען די פֿלאנצער כמעט אלע נישט יודען. — סעזאם וועלכער איז אַגרויסער עקספארט-ארטיקעל, האט מען אויך אין יאָהר 1899 וועניגער ארויסגעפֿיהרט ווי פֿריהער. דאָגעגען האט מען מעהר ארויסגעפֿיהרט האניג קיין דייטשלאנד, שווייץ און ענגלאנד. אויך מיט ביענען-האָדעווען פֿערנעהמען זיך אלץ נישט יודען: דייטשען און אַראַבער. אין איין יודישער קאָלאָניע, וואר-אל חאנין, ווערט גרויס דאָס ביע-נען-האָדעווען.

*

אזיען. — די ערשטע יודישע קהילה אין יאפאן. אין דער שאָרט קאָבע האט א סוחר רייך צוזאמענגערופֿען פון די דאָרטיגע יודען-35 פערזאָן — וועלכע האבען בעשלאָסען אויסצובויען א יודישע שול און צו שרייבען דעם לאַנדאָנער ראַבינער דר. אַרלער ער זאל צושיקען אַ רב און א שוחט.

איבערגעגעבען דעם גלח פון דעם 12-טען יוני אן ארכיט איז אומויסט ארויס-צוקריגען מיין טאָכטער פון דעם גלח'ס הענד. די פאליציי וויל מיר נישט העל-פֿען אין דעם, און דער גלח וויל אליין נישט ארויסגעבען מיין קינד. מיין אד-וואקאט האט זיך שוין געווענדט צו דער פאליציי, צום פראקוראר, צו דער זשאנדערמערע און האט לעת-עתה גארנישט געפועלט. דאס קראקויער אנטי-סעמיטישע בלאט Głos narodu האט מודיע געווען די מעשה אויף איהר שטייגער, אז מען האט צוגענומען איין פֿיין קינד ביי א "ווילדען" טאטען. מיט האכאכטונג, ליב קארניך.

*

רוסלאנד. = וועגען דער יפויער שולע. אין די צייטונ-גען "הצפירה" און "המליץ" זענען געווען געדרוקט קלאגבריעף וועגען דער שולע אין יפו, וועלכע האלט זיך ביי פֿערמאכען ווייל דער אדעסער קא-מיטעט וויל זי נישט גענוג שטיצען. די מ. ל. ליליענבלום שרייבט וועגען דעם: "בשעת עס איז געגרינדעט געוואָרען די יפויער שולע האט דער קא-מיטעט פון דער אדעסער חברה בעשטימט פֿאר איהר 4000 פֿר' אלס שטיצע. דאס געלד צוזאמען מיט דעם שכר-למוד, וועלכען מען בעקומט פון די שולער און אויך נדבות פֿון ה' וויסאצקי און אנדערע, זענען געווען גענוג צום אויס-האלטען די שולע. אבער אייניגע "בעלי-טובות" אין יפו וועלכע האבען קיינ-מאל נישט געקלערט וועגען פֿערגרעסערען די הכנסות פון דער שולע האבען פֿערגרעסערט די הוצאות. נישט פֿערגענדיג דעם קאמיטעט. דער סוף דערפֿון איז געווען, אז די לעצטע יאָהרען איז געווען די הוצאה גרעסער ווי די הכנסה. דאס היינטיגע יאָהר האט דער קאמיטעט אויסגעגעבען אויף דער שולע דאפֿעלט וויפֿעל ער האט בעשטימט אויף איהר"

"אלס ה' גינצבערג איז צוריקגעקומען פון ארץ-ישראל האט ער מודיע געווען אז די יפויער שולע איז איין איינפֿאכע שולע, ווי אלע יודישע ניד-ריגע שולען און אז די יפויער איינוואָהנער ווילען נישט איבער זייער ארימקייט אז ווערע קינדער זאלען לערנען אסך העברעאיש, ווי עס פֿערלאנגען די חובבי ציון, וועלכע האלטען טייער די שולע. די קינדער טרעטען דערום אויס פון דער שולע אין מיטען לערנען, זוכען זיך א פרנסה אָרער סאָרען זיך אריינצוקומען אין "מקוה ישראל" און יעדענפֿאלס פֿערגעסען זיי די העברעאישע שפראך. על כן האט ה' גינצבערג געזאגט זיין מיינונג, אז די יפויער שולע פֿאר יונגליך פֿערדיענט נישט מען זאל אויף איהר לעגען פֿעל געלד, ער רעכענט אז די "חברה כל ישראל חברים" וועט שטיצען די שולע נישט ענדערענדיג איהר פראגראם, און האט פֿארגעלעגט צו געבען שטיצע דער יפויער מעדען-שולע אויף געוויסע בעדינגונגען.

אלוא איז נישט ריכטיג, וואס די "קלאגער" דערצעהלען, אז די שולע ווערט פֿערמאכט דורך די חובבי ציון; אדרבא די חובבי ציון ווילען אויך וויי-טער געבען אויף דער שולע וויפֿעל זיי האבען פֿריהער בעשטימט. נאר זיי ווילען נישט צוגעבען נאָך 10,000 פֿר.

דער "הצפירה" שרייבט מען וועגען דעם ענין, אז ה' גינצבערג נאָך ווין צוריקקומען פון ארץ-ישראל האט אבגעגעבען א וין-וחשבון וועגען זיין ריווע אויף 9 אסיפות פון אדעסער קאמיטעט. עס איז נישט אמת אז ער האט געזאָגט, אז מען דארף פֿערמאכען די יפויער שולע. ה' גינצבערג איז יעצט נישט געוונד און קען זיך נישט פֿערנעהמען מיט קיין שום ארכיט אין דערום טהון די סופרים א גרויס אונרעכט, וועלכע שטעלען איהם פֿראגען, און פֿיהרען מיט איהם ויכוחים בעת ער קען זיי נישט ענטפֿערען. וועגען דער קראגקייט פון ה' גינצבערג האט נאָך דער אדעסער קאמיטעט נישט געענדיגט זיין ארכיט וועגען דער רעוויזיאן און סכות-צייט האָפֿט דער קאמיטעט צו ענדיגען די גאנצע ארכיט, אויך וועגען די שולען און לעהרער אין ארץ-ישראל.

דאס שרייבען אום שבת. דער קיעווער פאפֿעטישטעל (קוראטאר) האט פֿונאָדער געשוקט אין די שולען פון ווין ראיאן דעם פֿאָלגענדען צירקולאר: אזוי ווי דאס מיניסטעריום פון פֿאָלקס-בילדונג האט שוין אייניגע מאל אכגעזאָגט די ביטען פון יודישע קהלות און פריוואטלייט אז מען זאל בעפֿרייען יודישע קינדער ווערען לערנען זיך אין די מיטעל ווי אין די ניעדריגע שולען — פון שרייבען אים שבת, על כן הייס איך די דירעקטאָרען פון די מיטעלשולען און די אינספֿעק-טאָרען פון די פֿאָלקסשולען אז זיי זאלען פֿון היינט אן און ווייטער צונעהמען קינדער נור פֿון אזעלכע יודען, וועלכע וועלען זיך מתחיל זיין מיט זייער אונ-טערשריפט, דאס זייערע קינדער וועלען שרייבען אים שבת.

— סטאטיסטישע צאהלען. לויט די סטאטיסטישע חשבונות, וועלכע זענען פֿערעפֿענטליכט אין "ווארש' דניעונויק" איז אין 1899-טען יאָהר געווען ביי יודען די קלענסטע צאהל חתונות אין פֿערגלייך מיט פרא-וואסלאוונע און קאטויליקען. דאָבי האבען יודען פֿעל יונגער חתונה געהאט ווי קריסטען. געבאָרען זענען ביי יודען וועניגער קינדער ווי ביי קאטויליקען און פֿראַטעסטאַנטען. (31,9 אויף 1000). ווי שטענדיג איז אויך דאס יאָהר געווען ביי יודען זעהר וועניג ממזרים. 2,12 אויף 1000, בעת ביי פראוואסלאוונע איז געווען 12,9. ביי קאטויליקען 14,67.

די צאהל פון געשטאָרבענע איז ביי יודען וועניגער וויא ביי קריסטען: 17,27 אויף 1000, בעת ביי קאטויליקען איז געווען 24,82 און ביי פֿראטעסטאַנט-טען 21,59. דער "ווארש' דענעונויק" בעמערקט אז עס איז שווער צו פֿערשטע-

אלגעמיינע וועלט נייעס.

די קורסען האָבען זיך אָנגעהויבען דעם 25 יוני. עס לערנען לעת-עתה 35 לעהרער.

ראַיאָן פֿערזאמלונג פֿון ציוניסטען. ווי דער „פֿרידניעס, קראַי" איז מודיע וועט קירצליך זיין אין יעקאטערינאסלאוו אַ ראַיאָן סיעזור פֿון ציוניסטען. עס וועלען קומען אויף דעם סיזור דעלעגאטען פֿון 4 גובערניעס, פֿון יעקאטערינאסלאווער, פֿאלטאווער, חארקאווער און קרימער. אויף דעם סיעזור וועלען ווערען אויסגעקלויבען דעלעגאטען צום לאַנדאָנער קאָנגרעס אין ווערען בעקלערט אייניגע לויפֿערענע ענינים.

דער יוסטיץ-מיניסטער איז מודיע, אז ווייל עס איז בטל געוואָרען דאָס פֿערשיקען אין סיביר וועט זיך די ערשטע 4 יאָהר אנזאמלען אין די טיורמעס מעהר אַרעסטאַנטען בערך 9500 מענטשען און דערום האָט מען בעשלאָסען צו פֿערגרעסערען די טיורמעס און אויסצובויען נייע. כדי עס זאל זיין אַרט פֿאַר אַלע. מען קלערט אויך צו ענדערען די אָרדנונגען אינעוועניג אין די טיורמעס. ווי צו מאַכען וואַרשטאַטען פֿון פֿערשידענע מלאכות וכדומה. די נייע טיורמעס וועלכע מען וועט אויסבויען וועלען זיין איינגעריכטעט ווי „איספּראַוויטעלנע" הייזער פֿאַר פֿערברעכער.

ווי לאַנג דאַרפֿען קינדער שלאָפֿען? די פֿעטערברוגער מעדי-צינישע אקאדעמיע האָט בעקלערט די שאלה: וויפֿעל שעה דאַרפֿען שלאָפֿען קינדער, וועלכע בעזוכען די שולע. די שילער ווערען איינגעטהילט נאָך די יאָהרען אין 3-ען 1) קינדער וועלכע זענען נישט עלטער פֿון 10 יאָהר; 2) פֿון 10 ביז 13 יאָהר און 3) פֿון 13 יאָהר אָן און ווייטער. די ערשטע (ביז 10 יאָהר) דאַרפֿען שלאָפֿען 10-11 שעה אין אַ מעת-לעת; די צווייטע 9-10 שעה און די דריטע 8-9 שעה אין מעת-לעת. אין דער צייט דאַרף מען נישט פֿעררעכענען דאָס אויסטאהן און אַנטהון פֿון די קליידער. געוונטע קינדער, וועלכע האָבען זענען געשווירן מיר, דאַרפֿען שלאָפֿען מיט איין האַלבע אָדער אַ גאנצע שעה מעהר. אין דער צייט פֿון די עקזאַמענעס דאַרפֿען די קינדער נאָך מעהר שלאָפֿען, ווייל זיי אַרבייטען מעהר מיט דעם מוח.

שבת.

(א בילד.)

פֿרייטאָג פֿאַרנאַכט.

אין שטוב איז צוגעראמט. דער טיש איז געגרייט. אויבען ליגען צוויי חלות, פֿערדעקט מיט אַ רויט טישטיכל. און אויף דעם אַנדערן עק שטעהען צוויי מעשענע לייכטער. פֿון ביידע זייטען צוויי לעהמליך מיט פֿאַרטיגע לייכט אַריינגעשטעקט.

אויפֿן קאַנאַפֿקעלע, וואָס שטעהט ביי דער הרובע ליגט אַ קראַנץ קער, צוגעדעקט מיט אַ רויטער קאַלדרע, פֿון דער קאַלדרע קוקט אַרויס אַ בלאַסער פֿנים איין אַבגעצעהרטער, מיט רויטע פֿלעקען אויף די בלאַסע אויסגעטרוקענטע באַקען. דער פֿנים איז בעכדעמט מיט אַ שוואַרצען באַרד. אויפֿן קאַפּ טראַנט דער קראַנקער אַ יאַרמעלקע. פֿון דער יאַרמעלקע קוקען אַרויס שוואַרצע האַר און צוויי שוואַרצע פֿאַות. אויף דעם קראַנץ קענס פֿנים זעהט מען נישט קיין פֿלעק פֿון לעבען; נאָר אין זיינע שוואַר-צע, גרויסע אויגען לייכטעט נאָך איין אַבישיין פֿון לעבען.

נעבען קראַנקען זיף אַ ביינקיל זיצט אַ מיידעלע פֿון אַ יאָהר ניין, די האַר פֿונ'ס קאַפּ זענען פֿייכט, מע האָט זי נישט לאַנג אויסגעצוואָגען „לִבְבוֹד שָׁבָה". דאָס מיידעלע זיצט באַרוויס, נאָר אָנגעטהון אין אַ העמד דיל מיט אַ קליידעלע, דאָס קינד זיצט און וואַרפֿט זיך מיט די פֿיסליך אַהין און אַהער און איז שטאַרק פֿערטיפֿט אין 'איהר אַרבייט; נאָר זי מאַכט איהרע בעוועגונגען שמיל אַהן אַ רעט.

דער קראַנקער האָט זיך צוהוסט.

— קחע, קחע, קחע, קחע — האָט זיך געהערט פֿון דעם קראַנץ קענס געלעגער.

— וואָס איז, טאַטע? — האָט געפֿרעגט דאָס מיידעלע וואַרפֿענ-דיג מיט די פֿיסליך.

דער קראַנקער האָט נאָר נישט געענפֿערט.

ער האָט פּאַוואָלע מיט זיינע מאַגערע הענד אויפֿגעהויבען זיין קאַפּ; ער האָט אַראַבגערוקט די יאַרמעלקע און געהאַלטען אין איין הוסטען. קחע קחע, קחע קחע, האָט עס געריסען ביי איהם פֿון דער ברוסט, פֿריהער הייזערדיג און דערנאָך האָט זיך דער הוסט אַלין גע-שטאַרקט, געזאַטען אין דער ברוסט, געגרילצט אין אויער. דער קראַנץ

רוסלאַנד. איין איינזענבאָהן-אומגליק. פֿרייטאָג פֿריה, דעם 13-טען

יולי 6 וואַרשט ווייט פֿון וואַרשאַ איז געווען אַ גרויס אומגליק אויף דער וואַרשער-ווינער אייזענבאָהן; 2 פּאָיערען פֿון וועלכע איינער איז געגאַנגען פֿון וואַרשוי, און דער אַנדערער קיין וואַרשוי, האָבען זיך אָנגעשטויסען און 2 מענטשען זענען געהרגט געוואָרען אויף טויט און 38 מענטשען פֿערוואונדעט געוואָרען, פֿון די פֿערוואונדעטע זענען 2 געשטארבען, דאָרנאָמער אַ וואַרשויער פֿאַבריקאַנט און מיליאָנער ה' מאיר וואָלאַנאווסקי.

פֿון די פֿערוואונדעטע איז איינער אַ קאַנדוקטאָר שטערבליך קראַנק און די איבעריגע וועלען וואַהרשיינליך געזונד ווערען. איין פּאַלינישער ליטעראַט ריימאַנט איז געוואָרען פֿויב און אויסערדעם איז ער געוואָרען אזוי גערוועזן או ער האָט מורא אַראַבצושטעלען די פֿיס אויף דער ערר. 2 פּאַסאַזשירען זענען פֿון שרעק משוגע געוואָרען. די פֿערוואַלטונג האָט בעשלאָסען אַז מען זאל אַלע וועלכע האָבען געליטען פֿון דעם אומגליק אויסצאָהלען דעם שאָרען נישט וואַרטענדיג ביז זיי וועלען אָנגעבען אין סדר. ווי עס איז געקומען די יריעה וועגען אומגליק קיין בערלין זענען געפֿאלען די אַקציעס פֿון דער ווינער באָהן אויף 5 פּראָצענט.

די יורשים פֿון ה' וואַלאַנאווסקי האָבען מנרב געווען צום זכר פֿון געשטאַרבענעם: 12,500 ר' אַלס קרן-קימת פֿון וועלכען דער פּראָצענט זאל צוטהיילט ווערען צווישען די אַרימע לייט אין דער געבורטס-שטאָרט פֿון ה' וואַלאַנאווסקי. 12,500 ר' דער יורישער קהלה אין וואַרשאַ, 12,500 ר' אויף דער יורישער האַנדווערקער שילע אין וואַרשאַ און נאָך 12,500 ר' אויף פֿער-שירענע צדקה-זאַכען.

== די פֿערוואַלטונג פֿון די פֿרוויסליאנער באָהנען האָט פֿעריעפֿענטליכט דעם בעפֿעהל פֿון האַנדעלסדעפּארטעמענט וועגען פֿרויען וואָס מען דאַרף צאָהלען די אייזענבאָהנען פֿאַר דעם היטען פֿון סחורה וועלכע ווערט נישט אַראַבגענומען אין דער צייט פֿון באָהן. דער פֿרוי פֿאַר דעם היטען איז אַזוי: פֿאַר די ערשטע 5 טעג, נאָך דעם ווי עס געהט אויס דער מערמין פֿון אַב-נעהמען די סחורה, צאָהלט מען 2 קאַפּ' פֿון פֿור פֿאַר יעדען טאָג; דעם 6-טען, 7-טען און 8-טען טאָג—4 קאַפּ' פֿון פֿור פֿאַר יעדען טאָג; דעם 9-טען, 10-טען און 11-טען טאָג—6 קאַפּ'; דעם 12, 13 און 14-טען—8 קאַפּ' פֿער פֿור, און ווען די סחורה בלייבט נאָך לענגער ביז אַ חרש דאַרף מען צאָהלען 1 קאַפּ' פֿער פֿור טעגליך פֿון 15-טען טאָג אָן און ווייטער.

== די פֿערוואַלטונג פֿון די אייזענבאָהנען וועט אַרויסגעבען קירצליך נייע בעשטימונגען וועגען אַבצאָהל פֿאַר נאַכנאַהמען אויף סחורות. פֿאַר אַ נאַכנאַהמע ביז 200 ר' וועט מען צאָהלען דער אייזענבאָהן 1/2 ק' פֿון רובעל, אָבער נישט וועניגער ווי 10 ק' פֿון יעדער נאַכנאַהמע. ווען די נאַכנאַהמע טרעפט אָן מעהר ווי 200 ר' וועט מען צאָהלען 1/4 ק' פֿון רובעל אָבער נישט וועניגער ווי 1 רובעל פֿון יעדער נאַכנאַהמע.

== לויט דעם בעפֿעהל פֿון פֿינאַנץ-מיניסטער פֿון 1-טען יולי ווערען אָנגענומען אין רייכסבאַנק נור אַוועלכע וועקסלען אויף וועלכע דער אויסשטע-לער רתמים נישט נור זיין נאָמען נאָר אויך דעם פֿאַטערס נאָמען. וועקסלען אויף וועלכע עס איז נור געחתמט דער אייגענער נאָמען אַליין, אזוי ווי עס איז געווען איינגעפֿיהרט ביז אַהער, ווערען נישט אָנגענומען אין קיין שום אַבטהיילונג פֿון רייכסבאַנק.

קייזערליכע בעפֿעהלען. — לויט דעם קייזערליכען בעפֿעהל צום סענאַט וועלען ווערען אַרויסגעלאָזען אַסיגנאַציעס צו פֿרעזיג רובעל.

כדי ממלא צו זיין די צאָהל פֿון דעם חיל וועלכער דיענט אויס זיין צייט, וועלען אין גאַנץ רוסלאַנד גענומען ווערען הינטיגס יאָהר צום מיליטער 297,000 מאַן.

פֿערזאמלונגען אין פֿינלאַנד. לויט דעם קייזערליכען בעפֿעהל ווערט בטל דער זכות פֿון די פֿינלענדער צו מאַכען פֿערוואַלטונגען אָהן איין ערלויבניש און פֿון איצט אָן וועט נישט טאָרען זיין קיין פֿערוואַלטונג אָהן איין ערלויבניש; דאָבוי מוז ווערען אונטערגעשריבען די ביטע וועגען איין ערלויבניש פֿון 3 שטאַרטלייט וועלכע מאַכען די פֿערוואַלטונג און וועלכע זע-נען בעקאַנט דער אַדמיניסטראַציע אַלס „זיכערע" מענטשען. די ערלויבניש פֿערלירט איהר קראַפֿט אויב די פֿערוואַלטונג וועט נישט געעפֿענט ווערען אַ שעה נאָך דער בעשטימטער צייט און אויך אויב עס וועט זיין אין מיטען דער פֿערוואַלטונג איין הפסק אויף מעהר ווי אַ שעה;

— טעכנאלאגישער אינסטיטוט אין טאַמסק. אין טאַמסק ווערט געעפֿענט אַ טעכנאלאגישער אינסטיטוט. דער אינסטיטוט וועט האָבען 4 אַב-טהיילונגען; אַ מעכאַנישע, כעמישע, אינזשענערע און פֿון בערגבויער דער קורס וועט זיין אַ פֿינפֿיעהריגער. צום ערשטען וועלען ווערען אַריינגענומען איי-וואָהנער פֿון אויאַטיש רוסלאַנד.

== פֿעדאגאגישע קורסען. ווי אין פֿאַריגען יאָהר האָט דער קוראטאר (פּאַפּעטשיטעל פֿון וואַרשאַווער לעהרראַיאָן אויך הייטיגס יאָהר ער-לויבט אַז מען זאל מאַכען אין דער פֿרייער זומער-צייט פֿעדאגאגישע קורסען פֿאַר די לעהרער, וועלכע לערנען רוסישע שפּראַך און חשבון אין די תּורים,

גאט וועט העלפֿען, ער וועט אין גיכען געזונד ווערען און וועט
מסתמא געפֿינען עפֿים א געשעפֿט, גאט וועט אונז נישט פֿערלאזען. — האָט
זי זיך געטרייסט, דערווייל איז זי ליידג נישט געזעסען.
איהר ביטערע לאַגע האָט איהר צוגעגעבן מוטה און קראַפֿט.
זי האָט איהר ביסל ציהרונג פֿערקויפֿט און געמאַכט זיך אַ קליין
קלייטל.

דריי יאָהר זענען אַוועק פֿון יענער צייט.
ווי אזוי עס איז, נאָר גאָט האָט זי דאָך נישט פֿערלאזט, עס איז
איהר טאַקע זעהר ביטער און זייער אָנגעקומען די פֿרנסה, דאָך האָט זי
געהאַט איהר שטיקל ברויט; נאָר זיין געזונד האָט זיך נישט אומגע-
קעהרט; ער איז געוואָרען וואָס אַ טאָג שוואַכער און קראַנקער.

* * *

זי האָט געגעבן אַ קוק אויף איהר קראַנקען מאַן, אויף זיין
בלאַסען אָנגעצהרעטען פנים און פֿון איהרע אויגען האָבען געזונען
טרעהרען.

אַ גאַנצע וואָך האָט זי קיין צייט נישט, זי זאל זיך בעטראַכטען ווי
אזוי אומגליקליך זי איז, די פֿרנסה, די האַראַוואַניע אין שטוב, דאָס
אַרומטאַנצען אַרום די קינדער און אַרום דעם קראַנקען מאַן, — דאָס האָט
ביי איהר די גאַנצע צייט מיט אַלע געדאַנקען צוגענומען, זי איז גערן אַז
עס קומט די צייט פֿון שלאָפֿען, ווען זי פֿאַלט אַנדער אויף איהר גע-
לעגער מיד און אָנגעהאַרעוועט ווי אַ דערהגעשטע.

נאָר אַז עס געקומען שבת, דער טאָג פֿון רוה, האָט זי דענסמאַלט
געהאַט צייט צו בעטראַכטען איהר ביטערע לאַגע, איהר עלענד, און
אויסצוווינען איהר ביטער האַרץ.

ווען וועט זיין אַ סוף צו מינע צרות, צו מינע ליידען? האָט זי
זיך געפֿרעגט, און האָט אויף דעם קיין שום ענפֿער נישט געקענט געפֿינען,
נור ביטערע פֿערצווייפֿעלטע טרעהרען, זי האָט פֿאַר זיך אין דער צוקונפֿט
קיין שום האַפֿנונגסשטראַהל נישט געזעהן, נור אַ גרויסען, ברייטען, לאַנגען
ים פֿון צרות אָהן אַ ברעג, אָהן אַ סוף.

ביי איהר אין די געדאַנקען האָט געגעבן אַ בלייטשטע.

אַז ער וועט שטאַרבען וועט איהר גרינגער ווערען.

נאָר דער געדאַנק האָט זי נאָך מעהר געשאַקען.

צוזאַמען מיט דעם געדאַנק איז געשטאַנען פֿאַר איהרע אויגען דער
שרעקליכער גאַמען "אַלמנה", "יתומים", קינדער נעבעכליך אָהן אַ טאַטען.
דאָס האָט זי נאָך מעהר געשראַקען ווי איהר איצטיג עלענד.

"ווי אזוי קענען אויסוואַקסען קינדער אָהן אַ טאַטען? איצנד, האָטש
ער איז קראַנק, דאָך גיט ער השִׁגָּה, זיי זאלען דאוונען, לערנען; און
ווער וועט השגחה געבען אַז ער וועט שטאַרבען?"

"שטראַף מיך נישט, רבּונו ישל עולם, פֿאַר מיין שלעכטען געדאַנק
האָט זי געבעטען פֿונם גאַנצען האַרצען — איך נעהם אויף מיר צו
ליידען און פֿערשוואַרצט צו ווערען, אבי ער זאל נישט שטאַרבען, לאָס
איך נישט הייסען דעם ביטערן גאַמען "אַלמנה", און מינע קינדער זאלען
נישט זיין קיין "יתומים".

* * *

ער ליגט אויף זיין געלענער, דער קאַפּ אַביסיל אונטערגעוויבען
אַן אָנגעשפֿאַרט, אין דער האַנד האַלט ער אַ סידור און איז "מקבל שבת",
זיינע בלאַסע ליפֿען בעוועגען זיך קוים־קוים, און שעפֿטשען די ווערטער
פֿונם דאוונען; נאָר זיינע געדאַנקען זענען גאַנץ ווייט פֿונם דאוונען.
ער ווייס אַז ער איז געפֿעהרליך קראַנק; ער ווייס וויפֿיעל זיין אומ-
גליקליך ווייב ליידעט און טראַגט איבער, און נישט נור ער קען איהר
נאָר נישט העלפֿען, נאָר ער פֿאַלט איהר נאָך צולאַסט מיט זיין קריינק,
מיט דער איבריגער הוצאה, וואָס מע דאַרף האָבען פֿון זיינע וועגען,
און מיט דער אַרבייט צו געהן אַרום איהם, און דערצו נאָך האָט איהם
די קריינק געמאַכט קאַפֿריזונע, און מיט זיין פֿעס האָט ער נישט איינמאַל
פֿערשאַפֿט זיין ווייב פֿיעל אומזיסטיגע יסורים. ער זעהט און ווייס דאָס
אַלעס און דאָס האַרץ ווערט איהם צוריסען פֿאַר וועהטאָג, און זיינע
ליפֿען מורמלען: "איין אויסלעזער איז דאָ — נור דער טויט", און אין

קער האָט זיך אַ נירערגעזעצט און געהוסט און געהאַרקעט ביו ער האָט
אַרויפֿגעבראַכט דעם לעהיין.

דאָס מיידעלע איז אַליין פֿערנומען מיט איהר אַרבייט; זי האַלט
אין איין שאַקלען מיט די פֿיסליך, איהר קראַנקער פֿאַטער געהט זי זעהר
וועניג אָן.

דער קראַנקער האָט אויסגעגלייכט די קנייטשען פֿון קייטשען, צוריק
אַוועק געלעגט דעם קאַפּ, פֿערמאַכט די אויגען, אזוי איז ער געלעגען
עטליכע מינוט, דערנאָך האָט ער געזאָגט גאַנץ שטיל:

— לאה!

— וואָס איז, טאַטע? — האָט דאָס מיידעלע געפֿרעגט, האַלטענ-
דיג אין איין שאַקלען מיט די פֿיסליך.

— זאָג... דער... מאַמען... עס איז שוין... צייט... צו בענטשען...
ליכט.

דאָס מיידעלע האָט זיך נישט אויפֿגעהויבען פֿונם אָרט; זי האָט
געשריען דורך דער אָפֿענער טהיר אין קלייט אַריין.

— מאַמע, פֿערמאַך די קלייט, דער טאַטע זאָגט, ס'איז שוין צייט
צו בענטשען ליכט.

— איך געה, איך געה! — האָט די מוטער געענפֿערט פֿון דער
קלייט.

זי האָט אין דער גיך אָפֿגעפֿטר'ט עטליכע ווייבער. איינער האָט זי
פֿערקויפֿט פֿאַר אַ קאַפֿיקע טהעע; דער אַנדערער — פֿאַר צוויי קאַפֿיקעס
צוקער, דער דריטער — צוויי הלביענע ליכט. זי האט גיך פֿערמאַכט די
לאָדען, די טהיר און איז אַריינגעקומען אין שטוב אַריין.

— דו האָסט געטרונקען דאָס גלאַז מילך? — האָט זי געפֿרעגט
דעם קראַנקען.

— יאָ... איך האָב... געטרונקען. — האָט געענפֿערט דער קראַנקער.
— און דו, לאהניו טאַכטער — האָט זי זיך געווענדעט צום

קינד — דער רוה זאל דיר געהען! דו האָסט נישט געקאַנט אַליין אָנ-
טהון די שיכליך? עס איז דאָך שבת!

דאָס מיידעלע האָט געהאַלטען דאָס קעפֿיל אַראָב און האָט נאָר
נישט געענפֿערט.

די מוטער איז צוגעגאַנגען צום טיש, אָנגעצונדען די ליכט, פֿער-
דעקט זיך דעם פנים מיט די הענט און האָט געבענישט ליכט.

זי האָט זיך געזעצט אויף דעם סאַפֿקעלע נעבען פֿענסטער זיך
אַביסיל אָבצורוהען.

נור שבת האָט זי זיך אַביסיל געקאַנט אכרוהען פֿון איהר שווערער
אַרבייט, פֿון איהר פלאַגען זיך די גאַנצע וואָך אָהן אַ מינוט רוה, מיט
דעם גאַנצען פֿח און מַח.

זי איז פֿערוונקען אין געדאַנקען.

זי האָט זיך דערמאַנט אין אַמאָליגע גליקליכע צייטען.

זי האָט אַמאָל אויך געוואוסט פֿון אַלעבען צו זאָגען, ער איז געווען
געזונד, עטליכע הונדערט רובל האָבען זיי געהאַט, די קעסט ביי איהרע
עלטערן האָבען זיך געענדיגט, זיי האָבען זיך געמאַכט אַ קלייט און
האַטש ער איז געווען פֿון תּמיר אַ בית־המדרש'ניק, אַ באַנקקוועטשער,
דאָך האָט ער זיך גיך אויסגעלערענט די "תורה" פֿון קרעמער; זי האָט
איהם אויך געהאַלפֿען, זיי האָבען געהאַט פֿרנסה און האָבען געגעסען
ברויט פֿפֿבֿוד; נאָר מיט דער צייט איז צו געקומען אין זייער שטערטיל
אַ מאַסע נייע קלייטען, די קאַנקרענין איז געוואָרען גרויס, דער פֿדיון
קליין און די פֿערדינסטען נאָך קלענער, מע האָט געמוזט אָנקומען לייהען
געלד אויף פראַצענט און וואַכענגעלד צו צאָהלען די וועקסלען פֿאַר
סחורה. — דער פראַצענט האָט פּאַוואָלע אויפֿגעגעסען דעם קרן מיטן
רנה, די פֿעלי־חובות האָבען איהם בענומען און ער איז נאָך געבליבען
אַ פֿעל־חוב.

ער האָט דאָס נישט געקאַנט אַריבערטראַגען און איז "פֿאַר צרות
קראַנק געוואָרען.

דאָס גאַנצע פֿעקיל מיט צרות איז געפֿאַלען אויף איהר; דער עול
פֿון דער פֿרנסה, די קינדער, דער קראַנקער, אַלעס, אַלעס אויף איהר!
נאָר זי האָט דעם מוטה נישט פֿערלאָרען.

VI.

ס'איז מקוים געווארען די שרעקליכע נבואה פון אלע נביאים. די רייכע שטאדט ירושלים איז געווארען ווי א פֿעלד, וואס בלאנדען ארום ווילדע היות. דער מדרש שילדערט אב די טרויריגע סצענע אין זעלטענע לעגענדען, וועלכע מיר האלטען פֿאר נייטהיג דא צו בריינגען. אין דעם טאג זענען צונויפגעקומען אלע פֿעלקער ארום ירושלים, רייטער און פוסגעהער האבען בעלאגערט די שטאדט, און די הימלען האבען זיך געעפֿענט, די ערד האט געציטערט, די וועלט איז אויף גע- ווען. אין דעם טאג האט גאט דער הערשער געזאגט — ווען גאט בויט דאס הויז נעהמען זיך מענשען אומזיסט עס איינצווארפֿען, אז גאט פֿאסט אויף די שטאדט, קען איהר נישט בייקומען דער פֿלייסגסטער שונא. כוועל דריבער רהיג ווארטען ביז מיינ פֿאלק וועט בעסער ווע- רען און בעטען פֿערצייהונג.

פלוצלינג אבער הערט זיך גאטס מעכטיגער קול, א אונמוטיג וויינענדיגער קול, גאטס אויגען קוקען אן די הייליגע שטאדט און גי- סען טייכען טרעהרען. די טייכען צוגיסען זיך און אין גאנץ לאנד ווערט א קלאג. ס'הערען זיך קרעכצען און טרעהרען: צו וואס האבען יודען געזינדיגט? פֿאר וואס איז געווארען די הייליגע וואהנונג א ארט פֿאר אלע פֿערברעכער? פֿאר וואס איז צושיטערט די הייליגע שטאדט, פֿאר וואס שפאטען פֿון יודען אלע פֿעלקער טאג ווי נאכט? אז גאט הייסט וויינען, קען דען ווער איינהאלטען די טרעהרען? די מלאכים, די רהיגע, פֿרעהליכע מלאכים פֿערגיסען אויך טייכען טרעהרען: אלע בליטצענדע עדעלישטיינער פֿון הימעל זענען שווארץ געווארען און די שווערע בלייענע וואלקען זענען פֿול מיט טרעהרען. און גאטס מלאך, וואס צו איהם געהערט די גאנצע וועלט און אונ- טער זיין האנד איז יעדער מענטש, דער גרויסער מלאך מַטְטְרוֹן, ער איז געפֿלויגען צום הימעל פֿון אונטער דער ערד, איהם איז נאכגעגאנגען א דונסט ווי אפארע. נאך נישט קיין פארע פֿון א רענען אדרע א טוי, נאך א דונסט, וואס מאכט פֿינסטער די ליכטיגקייט, א פֿינסטערער דונסט וואס קומט פֿאר א מגפה צו שטיקען די אומגליקליכע מענשען, צו פֿערהוישן דאס לעבען.

— מיר וועלען אלע וויינען — האט געזאגט דער מלאך מַטְטְרוֹן מיט א צובראכענעם קול — אלע מלאכים צוזאמען וועלען מיר וויינען, נור דו גאט וויין נישט.

גאט האט איהם אבער געענטפֿערט:

— לאז מיר און איך וועל בעוויינען דאס פֿאלק, אז איהר וועט מיר שטערען, וועל איך אוועקפֿליהען אויף מייע ווינדען, זיך בע- האלטען אפילו פֿון אייך מלאכים און דארטען וועלען מייע אויגען שטילערהייט גיסען טייכען טרעהרען אויף דעם גלות פֿון יהודה. און גאט האט צוזאמענגערופֿען אלע מלאכים, און זיי זענען אראפגעגאנגען אויף די ערד צו קוקען, וואס ס'איז געווארען פֿון דעם בית-המקדש. די שונאים האבען אָנגעצונדען א גרויס פֿייער און גאטס הויז האט געפֿלאקערט פֿון איין ברעג ביז דעם צווייטען. זיי האבען דערוועהן ירמיהו הנביא, וואס איז אויך געשטאנען נישט ווייט, זיין געזיכט איז בלאס געווארען, פֿון גרויסע יסורים האט ער זיך געקלאפט אין הארצען און געקלאגט ביטער. דעמאלס האט זיך גאט אָנגערופֿען? און דאס איז מיינ הויז, וואו מיינ נאָמען האט געזאָלט רהען? אַוואו, זענט איהר, קינדער מייע? וואו זענט איהר מייע כהנים? קינדער, קינדער, זעהט וואס איהר האט געמאכט? וועניג האב איך אייך אָנגעזאגט, וועניג געשיקט צו אייך מייע נביאים? איהר האט אָבער נישט געוואָלט פֿאלגען און נישט תשובה געטוהן.

ירמיהו איז צומישט געווארען און גאט האט צו איהם ווייטער געזאגט:

דו ווייסט ווי ס'קומט מיר פֿאר דער חורבן. אַווי ווי א מענטש, וואס זיין בן יחיד איז איהם געשטארבען פֿלוצלינג אונטער דער חופה.... וואס שטעהסט דו דא, נביא? וואס קלאַגסט דו, וואס שרייסט דו, וואס בעוויינסט דו נאך מיינ וואך? געה בעסער — שלאָף נישט — וועק אויף די טוידטע, די הייליגע אבות, וועלכע לעבען אין די קברים.

זיין דאוונען האט ער איין פֿקשה צו גאט: "ער זאל גיך שיקען דעם גוטען טויט און איהם בעפֿרייען פֿון אלע זיינע צרות און ליידען."

* * *

פלוצים האט זיך די טיהר אויפגעפענט און א יונגעלע פֿון אַיָהר צעהן איז אַריינגעקומען אין שטוב, אָנגעהוּן אין א לאַנג שפּת'דיג קאַפּאַטקעלע מיט צוויי לאַנגע פּאַה'קעליך, מיט אַסדור אונטער דעם אָרם. — א גוט שפּת! — האט געזאָגט דאָס יונגעלע מיט א הויך קלינגענדיגען קול'כיל.

עס האט אויסגעוויזען אז צוזאמען מיט דעם יונגעלע איז אַריי- געקומען אין שטוב דער הייליגער שפּת אַליין, און האט פֿערטריבען זאָרג און טרויער און האט פֿערשפּרייט מיט זיין מילדער האַנד מילדהייט און טרייסט.

דעם יונגעלעס "גוט שפּת" האט אַריינגעדונגען טיעף צו זיינע עלטערן אין די הערצער און האט דארטען ניי לעבען אין האַפֿנונג דערוועקט.

— א גוט שפּת! — האט געענטפֿערט די מוטער, איהרע מוטער- ליכע אויגען האבען גערוהט אויפֿן פֿנימיל פֿונים קינד, און איהרע טרויריגע געדאנקען זענען פֿערשוואונדען געווארען, אין דעם קינד'ס אויגעליך האט איהר געשימערט א נייע וועלט מיט נייע האַפֿנונגען.

— א גוט שפּת! — האבען געשעפטשעט דעם קראנקענס ליפֿען, און זיין קראנק הארץ האט פֿרישער גענומען עטהעמען; ניין, ער וועט נישט אַבשטאַרבען אין גאנצען, ער וועט נאך זיין טויט איבערניי אויפֿ- לעבען אין דעם קינד, ער וועט רהיג שטאַרבען, ער לאָזט איבער נאך זיך "א קדיש".

דער חורבן.

[פארטזעצונג]

צדקיהו מיט זיין שוואכער נאטור איז געווען צו שטאַלין זיך אונטערצוגעבען. ער האט געבעטען דעם נביא דאָס געשפּרעך זאָל ווייטער נישט קומען און איז געבליבען ביי דאָס זיינע.

אכטצעהן חדשים האט נבוכדנצר אומזיסט אָנגעווענדט אלע קרעפֿטען, די שטארקע מויערן פֿון ירושלים האבען אויסגעהאלטען אלע קלעפֿ, דעם 12 טאָג אין תמוז זענען די מויערן צובראכען גע- ווארען און נבוכדנצר איז אַריין אין שטאָדט פֿון צפון זייט, פֿון דעם טאָג אָן פֿאסטען די יודען דעם תענית "שבעה-עשר בתמוז".

אז צדקיהו איז דערפֿון געוואָהר געווארען, איז ער באלד אַנטלויפֿען מיט דעם רעשט חיל דורך אַנאָדער טהויער, ביי דעם וועל- דיל ירחו האט זיי דער שונא געהאפט. נבוכדנצר האט מיטגענומען דעם קעניג צ קיהו קיין רבֿלָה און דארטען האט ער אַרויסגעגעבען א פסק איהם אויסצושטעלען די אויגען, נאך פארדעם אין זיין געגענווארט צו קוילען אלע זיינע קינדער און די פֿירשטען פֿון ירושלים.

דער פסק איז געשעהען און דעם בלינדען קעניג צדקיהו האט מען אַוועקגעפֿיהרט אין קייטען קיין בבל. נבוכדנצר האט געוואָלט איינ- מאַל פֿאר אלע מאַל מאַכען א תל פֿון ירושלים, און דעם ניינטען טאָג אין אָב איז געקומען זיין הויפּט-מאָרשאַל נבוכדנצר קיין ירושלים זיך נוקם צו זיין מיט דעם רעשט ביסיל יודען. דעם כהן גדול מיט אלע איבריגע כהנים און לויים וואס זענען געווען אין בית-המקדש האט ער פֿערטריעבען קיין רבֿלָה און דארטען האבען זיי געהאַט אַזאַ סוף, ווי אלע פֿירשטען פֿון ירושלים, זיך געזענענט מיט'ן לעבען דורך דעם שאַרפען שווערד. אלע טהויערע כלים, גאָלד און זילבער האט נבוכדנצר אויף נבוכדנצרס בעפֿעהל אַוועקגעשיקט קיין בבל. נאָכדעם האט ער אונטערגעצונדען דעם קעניגס פֿאלאץ און דעם בית-המקדש. דאָס איז געווען דער ניינטער טאָג אין אָב, ווען עס איז פֿערברענט געווארען דער גרויסער און פֿראַכטפֿאלער בית-המקדש, וועלכען שלמה המלך האט קוים אויסגעבויט אין צוואַנציג יאָהר.

דעם גרויסען טרויער און אומגליק האט דערנאָך ירמיהו הנביא בעקלאַגט אין זיין מגלת "איכה", וועלכע מען לייענט עד היום יעדעס יאָהר אין דעם תענית תשעה-באב.

—וואָס ווײַנט איהר, וואָס שרייט איהר, וואָס האָט איהר אייך אלע צוזאמענגענומען אויף מיר?
און די מלאכים האָבען געענטפֿערט;
מיר ווײַנען און קלאָגען, ווייל מיר קענען נישט צוקוקען דיין טרייען דינערס אברהם'ס צרות, אָט איז ער געקומען אהער און בעט רחמים פֿאַר זיינע קינדער, דו גאָט ווילסט איהם אָבער נישט הערען, דעמאָלט האָט גאָט געפֿרעגט אברהם-אבינו!
—וואָס פֿערלאַנגסט דו אברהם פֿון מיר?
און אברהם האָט געענטפֿערט:

דו פֿרעגסט מיך, גאָט אונזער פֿאָטער, ווייסט דו דען נישט אז מיינע קינדער זענען פֿערוואַגעלט, נאָך מעהר זענען געהרגעט, גע-שאַכטען און זייער בלוט גיסט זיך אויף די גאַסען, דיין הויז, גאָט, דער בית-המקדש, ברענט אין איין פֿייער און דאָס איז אַלץ אין דער שטאָדט אויף דעם באָרג, וואו כִּהאָב נישט מורא געהאט מקריב צו זיין פֿאַר גאָט מיין איינציגען זון, מיין טהייערען בן-יחיד.

גאָט האָט איהם אויסגעהאַרנט און געזאָגט:
—דיינע קינדער אָבער, אברהם, האָבען געזינדיגט, שטארק גע-זינדיגט און דעריבער זענען זיי אין גלות, אלע יודען זענען עובר אויף די תורה.

גאָט! — האָט אברהם אויסגעשריען — דו ביסט דאָך אַ הער-ליכער ריכטער, זעה, מיינע קינדער לערנען דאָך די תורה טאָג ווי נאכט, און ספּרי-תורות זענען דאָך כמעט אין יעדעס יודישען הויז?
—וואָס העלפֿען די ספרים? — האָט גאָט געענטפֿערט, אז זיי זענען נור לְמִדְרֹאֲתֵינוּ. אָט זאָל די תורה אַלץ עדות זאָגען, אויב דיינע קינדער זוכען נישט פֿערשידענע מיטלען צו פֿערפֿיהרען אלע דינים און נישט טהון, וואָס אין דער תורה שטעהט געשריבען.

און די תורה האָט עדות געזאָגט אז גאָט איז גערעכט, דעמאָלט האָט אברהם געזאָגט צו דער תורה:

—טאָכטער! דו וועניגסטענס האָסט דאָך בעדאַרפֿט שווייגען, געדוינק נור יענע צייט, ווען גאָט האָט זיך אַרומגעפֿיהרט מיט דיר איבער אלע פֿעלקער, און קיין נאציאָן האָט דיר נישט געוואלט אָנ-קוקען. דו האָסט דיר אַרומגעוואַלגערט צווישען די אומות פֿון איין באָרג אויף דעם אַנדערן, פֿון איין טהייל אויף דעם צווייטען פֿון שיער צו פּאָרן, ביז צום סוף ביסט דו געקומען אויף דעם באָרג סיני, אויף דעם געטליכען באָרג. דאָרטען האָבען דיר מיינע קינדער צו-גענומען מיט ביידע הענד, ביי זיי האָסט דו זיך געקענט אַברוהען, אין זייערע פּאלאצען האָבען זיי דיר געגעבען דעם אויבער-אָן, זייערע עדעללייט האָבען דיר טהייער געהאלטען ווי אַנאייגען קינד, דו ביסט געווען זייער נחת, זייער טרייסט, און איצט אז זיי זענען אין אַ צרה האָסט דו אַלץ פֿערגעסען, דו ביסט נאָך גאָר געוואָרען זייער שונא און זאָנסט אויף זיי שלעכטע עדות, די זינד דערמאנסט דו, הסרונות זוכסט דו און גרויסע מעלות פֿערשווייגסט דו?
די תורה האָט זיך פֿערשעמט און זיך שטיל אָנגערוקט.

(ענדע קומט.)

מ. פֿרייד.

פֿיר די הונגערִיגע אין בעסער־אביען:

ה' סטודענט בורשטיין 5 רובל; ה' אברהם יוסף קליאזע, איונגראד 50 קאפּ; ס"ה 5.50 רובל.

אונזערע ענגלישע און אמעריקאנישע אבאנענטען

בעטען מיר נישט צו שיקען קיין טשעקס און אַנווייזונגען פֿון וועלכע מיר מוזען ביים וועקסלען אָנצאהלען אַ געוויסען בעטראַג, נאָר צו שיקען באַנק-נאָמען, פֿון וועלכען ס'איז לאַנד, אויסגערעכענט גענוי נאָך דעם אָפּגעגעבענעם פֿרייז.

די אדמיניסטראציע.

וואָס זייער גייסט שוועבט אין דער הויך, רוף אברהם'ן, יצחק'ן, יעקב'ן און משה'ן, זאָלען זיי אויפֿשטעהן פֿון די קברים, זאָלען זיי בעוויינען דאָס פֿאַלק, זיי מעגען ווײַנען, דאָס זענען דאָך זייערע קינדער, ירמיה איז שטעהען געבליבען און מיט הַכְנָעָה געזאָגט:
—רבנו של עולם, די אבות וועל איך וועקען, אָבער משה רבנו'ס קבר ווייסט דאָך קיין ילוד-אשה נישט וואו ער איז? דעמאָלט האָט גאָט געזאָגט:

—זיי נישט פֿויל, אויף געשווינד אהין בייט ברעג ירדן, דאָרטען שריי גלייך ווי מיט אַ שופּר: "פֿן-עמָרם, בן-עמָרם! שטעה אויף פֿון דיין קבר און זעה וואָס פֿון דיינע שטעפֿעליך איז געוואָרען, דיין פֿאַלק איז בערייבט געוואָרען, פֿערוואַגעלט, צושמעטערט."

און ירמיהו האָט געטהון ווי גאָט האָט געבאָטען, צום אָנהויב איז ער געגאנגען קיין חברון, זיך געשטעלט ביי דער מערת-המכפלה און הויך גערופֿען:

—שטעהט אויף פֿון אייערע קברים איהר, גבורי-ישראל!

שטעהט אויף, אונזער גאָט רופֿט אייך.

און די אבות האָבען זיך אויפֿגעהאפט און געפֿרעגט:

—צו וואָס דארף מען אונז האָבען?

ירמיהו האָט זיי דעם אמת נישט געזאָגט, ווייל ער האָט מורא געהאט, זיי זאָלען איהם נישט בעשולדיגען, אז ער האָט נישט גוט אויפֿ-געפּאסט זייערע קינדער וואָס ער האָט צוגעלאָזען צו אזא חורבן. פֿון דאָרטען איז ירמיהו געלאָפֿען צום ירדן און אַגעשריי גע-געבען:

—בן-עמָרם, בן-עמָרם, גאָט רופֿט דיר.

און משה האָט צוזאמענגערופֿען די זעלבע מלאכים וואָס זענען מיט איהם געווען, ווען ער האָט מקבל געווען די תורה פֿון באָרג סיני, —ווייסט איהר אָפֿטמאָל נישט — האָט ער געפֿרעגט — צו וואָס גאָט דארף מיך היינט האָבען?

—א אומגליק — האָבען די מלאכים געענטפֿערט — דער בית-המקדש איז חרב און די יודען זענען פֿערטריבען אין גלות, דער-הערענדיג די ווערטער האָט זיך משה צוויינט און אזוי איז ער צו-געגאנגען און געוויינט ביז דער מערת-המכפלה, די אבות האָבען שוין געווארט אויף איהם און ס'איז געוואָרען איבער אַנייעס אַ יאָמער, אַ קלאָג עד לֵב הַשָּׁמַיִם, גאָט האָט עס דערהערט און מיטגעוויינט.
—וועה איז דעם מלך — האָט גאָט געזאָגט — וואָס האָט געהאט הצלחה נור אין דער יוגענד און אויף דער עלטער האָט ער דאָס גליק פֿערלאָרען.

אז דער בית-המקדש האָט שוין אויפֿגעהערט צו ברענען איז אברהם אבינו שטעהן געבליבען פֿאַר גאָט, זיינע קליידער זענען געווען צוריסען, די האָר צוואַרפֿען, אָנגעטחון אין אַ זאַק און אויפֿ'ן קאָפּ אַש, ער איז אַרומגעגאנגען אין בית-המקדש אין פֿייער פֿון איין צימער אין צווייטען מיט אַ געשריי: פֿאַר וואָס זענען יעקב'ס קינדער פֿער-וויסט געוואָרען? און טויזענדער מלאכים, מיט הונדערטער טויזענדער שרפים געהען איהם נאָך העלפֿען וויינען און שרייען, ס'הערען זיך קולות בידן הימל:

—ווי אזוי זענען וויסט געוואָרען די ווענען פֿון ירושלים, און מע האָט אויפֿגעהערט צו געהן אין גאָטס הויז, אַלץ איז געוואָרען וויסט! וואָס איז געוואָרען פֿון גאָטס בונד מיט אברהם'ן און זיין שבועה צו יצחק'ן! גרויסער גאָט! מאַכסט דו דען אסוף פֿון אַלץ? נאכט און טאָג וועלען אויך אויפֿהערען, די וועלט וועט אונטערגעהן און די הימלען וועלען פֿערשוואַנדען ווערען? און יהודה האָסט דו שוין פֿערהאסט אין גאַנצען, ציון, דוד'ס הויפטשטאָרט פֿערגעסען, גאָט! דיין משפֿט איז גערעכט, אָבער, יודען זענען דאָך אויך מעהר נישט ווי מענשען, און ווי יעדער מענטש זינדיגען זיי אויך.

און גאָט האָט דערהערט די מלאכים'ס מיט די שרפים'ס גע-וויין, ער איז אַראָפּגעגאנגען צו דעם ברענענדיגען בית-המקדש און געזאָגט:

The Jewish Colonial Trust

(Jüdische Colonialbank)

LIMITED

ב ע ק א נ ט מ א כ ו נ ג

מיר זענען מודיע אז די צווייטע גענעראלפערזאמלונג (אספה כללית) פון די אקציאנערען פון דער יודישער קאלאניאל-באנק

Jewish Colonial Trust Limited

וועט זיין אין לאנדאן, פרייטאג דעם 17-טען אויגוסט 1900, פונקט 12 אויפער ביי טאג אין גרויסען זאל

Winchester House, Old Broad street, City

כדי אויסצוהערען דעם בעריכט און דין-וחשבון פון די דירעקטארען, אויסצוקלויבען דירעקטארען און רעכנונגס-רעוויזארען און זיך צו בעראטהען איבער די ענינים פון דער געזעלשאפט.

לויט די תקנות בלייבען געשלאסען פון 4-טען אויגוסט ביז צום 17-טען אויגוסט 1900 (ביידע טעג בכלל) די אקציען-צעסיאנסביכער און די מיטגליעדער-רעגיסטער פון דער געזעלשאפט.

לאנדאן דעם 17-טען יולי 1900.

אין אויסטראג פון דירעקטאריום
דזשעמס ה. לעווע
גענעראל סעקרעטאר.

49, Leadenhall Street
LONDON E. C.

ת כ ז ה ס פ ר :

ס פ ר ר א ש ו ז .

פרק ראשון. התעוררות מבית ומחוץ.
פרק שני. שנות המאה ה"ח.
פרק שלישי. התסיסה הראשונה.
פרק רביעי. הנסיונות הראשונים.
פרק חמישי. ברלין והמבורג.

ס פ ר ש נ י .

פרק ראשון. הקר היהדות.
פרק שני. הפולמוס המדעי.
פרק שלישי. הפולמוס המעשי.
פרק רביעי. תקונים במנהגי הדת.
פרק חמישי. ר' שמואל הולדהים.
פרק ששי. אסיפות הרבנים.
פרק שביעי. חברת הריפורמא בברלין.
פרק שמיני. הנסיון האחרון.

האדריסה :

Издательство AXIACAФЪ, Варшава.

Почтовой ящичъ № 25.

יצא לאור ונמצא להמכר ספר :

תולדות

הריפורמציון הדתית

בישראל.

מאת דר. ש. ברנפלד.

בשני ספרים.

הספר הגדול הזה (מחזיק 18 באנען פארמאט "אחיאסף") ישים לפני הקורא תולדות הריפורמציון הדתית (התקונים במנהגי הדת), אשר קמה בישראל בשנות המאה ה"ט, יברר סבותיה הפנימיות והחיצוניות, מצב ישראל בעמים ומעמד חקר-היהדות בזמן ההוא, ויספר עס זה תולדות כל החכמים והעסקנים, אשר השתתפו בהתנועה הכבירה הזאת.

ספר ראשון: הפולמוס הראשון.

מחירו 50 קאפ, ועם פארטא 56 קאפ.

ספר שני: הפולמוס האחרון.

מחירו 75 קאפ, ועם פארטא 85 קאפ.

מחיר כל הספר מכורך הדר 1.55 ר"ב. עם פארטא 1.70.

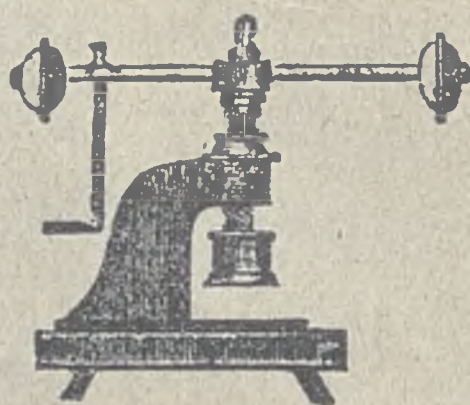
ספר הברית (אויף ווארשע)

ערקלעהרט אלע וועלט-וויסנשאפטען, היממעל, ערד, ימים, היות ובהמות. א. ז. וו. פערפאסט אין העברעאישען חר"ג מרן פנחס מוילנא זצ"ל, דאס ערשטע מאל ווען דאס ספר איז געדרוקט גע- ווארען און פערפאסטערס נאמען האבען אלע געזאגט דאס דע- ווילנער גאון האט דאס פערפאסט.

פרייז 45 קאפ' מיט פארטא. צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען.

הייפטערקויף.

B. TURISH Warszawa, Nalewki 39.

Механическо-Токарное Заведеніе АДОЛЬФА ШТЕЙНКЕ

Въ Варшавѣ, улица Лешно. № 18.
Имѣются балансовые прессы, штан-
цы и т. п. Принимаетъ также починки
равнаго рода машинъ, а равно и пред-
метовъ входящихъ въ составъ меха-
ники.

цѣны умѣренныя.

Одесское коммерческое

училище.

МИНИСТЕРСТВА ФИНАНСОВЪ

доктора прикладной математики Х. И. ГОХМАНА

Для дѣтей всѣхъ сословій нехристіанскихъ исповѣданій (евреи безъ ограниченій). По субботамъ и еврейскимъ праздникамъ учащіеся свободны отъ занятій. Окончившіе полный курсъ ученія пользуются относительно отбыванія воинской повинности правами и льготами 1-го разряда. Пріемъ въ теченіе всего года. За подробными свѣдѣніями и программами обращаться (съ прилож. 25 коп. марками) въ канцелярію училища (Греческая, д. Мелл. Одесса).

גילועין-מאשינען

די בעסטע ציגארעטען גילועין-מא-
שינען נייעסטער קאנסטרוקציען,
מיט אונד אהנע דרוק-אפפארעטען
בעקאמט מאן ביי:

M. BLÜTH WARSCHAU
Pańska str. 26.

אהיב את המלאכה!

אללע סארטען שפיגעל
מאכען גרינדליך לערנט אויס
דורך בריעפע

דער 25-יאריגער פראקטיקאנט
אין דיא שפיגעלפאבריקאציען

Judko Weinblatt, Warszawa,
Ślizka Nr. 22.

אין דער וועלט שולע פון שניידען און נייען א. ניידין
בדאוידהארדאק.

אייער בריפליכע לעהרע אין דער שניידעריי איז אויך נוצליך פיר יעדען
יבשרט פיר די כרויליגען פון דער ארעמע קלאסע, דאס מיר ווייזען ניכט אים
שטאנדע צו בעראנקען אייך. מיר ווייזען אייך פיר אייער קלוגע און טרייע
לעהרע דאס עוויגע לעבען, נור איין פעהלער געפינען מיר אין אייער לעהרע,
וועלכען מיר מוזען אייך ארויס רעדען, היינט: דעם שר הלמוד האט איהר
בעשטימט צו קליין גענען די וואהרע נוצען וואס מיר האבען פון אייער לעהרע
ווען מיר בעקומען גיך אין גאנץ לייכט אזא טייערען טאלענט און חיות מזה
היילט אייער לעהרע פאזיטיו, בעסטער פון אלע מעדיצינע, פילע קאנקורענציען
ווי קאפף שמערצען, נערוואנסט א. ד. ג., וועלכע קומען פון פויליהייט און
לעדיו געה'ן, מיר האבען צו שרייבען פילע בריעף צו אונזערע בעקאנטע פריי-
לענדער ווי זאלען ביי אייך אייך די זעלבע לעקציען געהערען, דאס ווירד זיין
אונזער דאנק וואס מיר ווייזען אייך שולדיג, אייערע עוויגע געטרייע שילערען
ברכה בארטניק וואזע וועבער כסאניסלאוויטשיק, פלך פאראל 18-טען סאי

1900

וויכטיגער האב-

דעלם-ארטיקעל

צוקערין מארקע „Heyden“

300 טאל ויסער אלס צוקער

קריסטאלל אזע 440 טאל

ויסער אלס צוקער

אין אללע פערשיידענען פאקקונגען.

דער בעסטע אונד ביליגסטע ערזאמץ פון
צוקער. נראסטע אינד ביליגסטע עקאנאמיע
פיר הויז ווירטשאפט און פיר יעדע פאבריק
קאציאן ווא צוקער געברויכט ווירד.

הייפט פערקויף בייא:

I. B. SEGALL

אין ווילנא אונד ארעסטא.

Консерваторъ, укрѣпляетъ во-
лосы и уничтожаетъ перхоть,
по 2 р., 1 р. 20 к., 75 к. Экзикансъ,
гигиенической порошокъ отъ пота
и пренія всего тѣла, 25 к.
Агатоль, тимоловый зубной по-
рошокъ, 50 к. и 30 к.

גאלואנישע אנשטאלט

יהושע טייטעלבוים ווארשא, דזיקא 18.

ניממט אן צו פערטיליגען, פערזילבערן, פערניקלען, אקסידירען אונד
בראמירען פערשיידענע מעטאל-ארבייט. אויך ווערדען אנגעקאממען
אלטע זילבערנע אונד פערזילבערטע כלים אויפצופרישען וויא ניא, צ
מעסיגען פרייזען, גאראנטירט פידדווערהאפטניקייט. בריעף-ארדערס:
Sz. Teitelbaum, Warszawa, Dzika 18.

נור מיט עטריכע רובל

קען יעדער מענטש ביי זיך אויפ'ן ארט א נוסע פרנסה איינפיהרען.
אזוי ווי איך גיב צו ערקלערען דורך א בריעף געגען א 7 קאפ' מארקע.

ארדערען:

Варшава, Найдичъ До востребованія.

געזעלשאפט „ברמל“ ווארשא

אויסשריטליכער פערקויף פיר גאנץ רוסלאנד
פון נאטירליכען ווייז און האניאק

דער עטיקעט איז בעזעטעטיגט פון דער רוישיגער רעגירונג.

ווערבער ווערד אויסגעארבייט
אין די וויינגערשטער
פון די

יודישע קאלאניעס

אין

ארץ ישראל

די מארקע איז בעזעטעטיגט
פון דער רוישיגער רעגירונג.

הויפט-קאנטאר אין ווארשא, נאלעווי 21, מעלעפאן נר' 1433.

אדרעססע פיר בריעף: Товарищество Кармель Варшава פיר טערגראממען: Варшава Кармель.
אכטהיילונג פיר זיד-רוסלאנד אין אדעססא רויזעליעווסקאיא אין רעס הייז פון ה' באראש

אדרעססע פיר בריעף: Товарищество Кармель Одесса פיר טערגראממען: Одесса Кармель.
צו אדעססער ראיאן געהערען די גובערניעס: חערסאן, קישניעוו, יעקאטערינאסלאוו, פאראלסק, קיעוו, הארקאוו, פאלטאווא, קרים אין קאוקאז.
פיליאלע פון „ברמל“ אין קארלסבאד

אין קארלסבאד איז געעפֿענט געוואָרען א פיליאלע צום פֿערקויף פון ברמל-וויין אויף דער קרייצגאסע נר' 86, און אלע
געסט וועלכע קומען אין די עסטרייכישע בעדער קענען בעקומען ברמל-וויין פון דער קארלסבאדער פיליאלע. די אדרעסע אין קארלסבאד איז
Gesellschaft „KARMELE“ Kreuzgasse Nr. 86 vis à vis der grossen Colonnade.

אונזערע וויינען און קאניאקען בעקומט מען אין אלע וויינהאנדלונגען.

כדי צו בעוואָרענען ברמל-וויין און קאניאקען פון נאכגעפֿעלשטע, פֿערקויפֿען מיר אונזערע וויינען און קאניאקען נור אין פֿלעשער
פֿערויגעלט מיט אונזער סטעמפעל און פֿערקויפט מיט דער פלאַמבע פון „ברמל“.

באמבערגערס קנאבענפענס'אנאט אשאפענבורג (בייערן).

בעה"י ערפֿפֿענען וויר אים אלול א"ה אין הייזער שטארט
איין קנאבענפענס'אנאט. אין דעמועלבען פֿינדען אויפֿנאחמע קנאבען,
דיא אונטער אונזערער לייטונג אונטערדיכט אין אללען פֿאבערן ער-
האלטען וואָללען.

עס ווירד אונזער בעשמערעכען ווין, דען אונז אנפֿערטרויען קנא-
בען איינע זאָרגפֿאלטיגע ערציהונג אונד ליעבעפֿאללע פֿעלגע אנגעדריי-
הען צו לאַססען אונד שטעהען פֿאַרציגליכע דעפֿערענצען צו געבאָטע.
ביידע אינהאבער זינד אַקאדעמיש געבילדעט אונד בעזיטצען
התרת-הוראה. צו יעדען ווייטערען אויפֿשלוס זינד וויר גערנע בערייט.

Gebrüder Bamberger, Aschaffenburg.

עקזיסטירט פאן 1824-טען יאהר פאבריק פון פלאטירטע כלים

יוזעף פראזשע

ווארשוי, עלעקטאראלנא 16 Nr.

Józef Fraget

w WARSZAWIE, ul. Elektoralna Nr. 16.

אייגענע געשעפטען געפֿינען וויד:

אין ווארשוי: סענאטארסקא 17 — קראקויער פֿארשטארט 69 —
נאלעווי 16, אין לאַדז: פֿיאטרקאווסקא 61.

ВАЖНО ДЛЯ НЕКРАСИВО ПИШУЩИХЪ.

Красиво писать въ 15 уроковъ выучивается всякій
ЗАОЧНО. Самый дурной почеркъ превращается въ блестяще-
красивый. Методъ премированъ на Всемирной Парижской
Выставкѣ 1889 г. и удостоенъ золотыхъ медалей. Аттестатъ
Имп. Новорос. Университета и гимназій; похвальн. отзывъ
Парижской Академіи. ПРОБНОЕ ПИСЬМО и подробныя усло-
вія высылаются за 2 семикопѣчныя марки. NB. О красотѣ
почерка прошу судить по конверт. пробн. писемъ.

Адресъ: Одесса, Профес. каллиграфіи А. Коссода. Дери-
басов. ул., д. Жульхроно, № 19.

וועהר וויכטיג!

פיר ליידענדע אויף העמארדען און פוקלעס

אפאראט

וועלכער ווילט גרינדליך אָהנע אָפּעראציען.

פרייז מיט פארטא 2 רוב' 50 קאפ'.

Zakład optyczny, Herman Feldblum, Warszawa,
Bielajska Nr. 7.

ערקלערונג צום אפאראט ווערט בייגעלעגט.